

LATVIAN INSTITUTE OF
INTERNATIONAL AFFAIRS

KRIEVIJAS DROŠĪBAS POLITIKA IEPRETĪM KAIMIŅVALSTĪM LĪDZ 2020. GĀDAM: DRAUDI UN IESPĒJAS LATVIJAI

Autori: **Uģis Romanovs, Mārtiņš Vērdiņš**

Zinātniskais redaktors: **Dr. Andris Sprūds**

Saturs *

Ievads	3
1. Krievijas drošības stratēģijas pamatvirzieni un militārās reformas	6
1.1. Ārējie draudi Krievijas izpratnē	6
1.2. Nākotnes karš Krievijas izpratnē	7
1.3. Krievijas bruņoto spēku reforma	9
1.4. Rietumu vektors	12
1.5. Krievijas iekšpolitiskās attīstības tendences	14
2. 2008. gada Gruzijas – Krievijas kara izvērtējums	16
3. Krimas aneksijas un Austrumukrainas konflikta izvērtējums	24
4. Arktikas militarizācijas iespējamā ietekme uz Latvijas drošību	34
5. Latvijas drošības un aizsardzības politikas iespējas: scenāriju izvērtējums un ieteikumi	43
5.1. Scenāriju izvērtējums	43
5.2. Secinājumi un ieteikumi	44
Pielikums	49

* Latvijas Ārpolitikas institūta analīze pēc Latvijas Aizsardzības ministrijas pasūtījuma – saskaņā ar 2015. gada 24. marta līguma Nr. C055/AM/2015 “Par divu pētījumu aizsardzības un drošības jomā veikšanu un publiskās diskusijas organizēšanu” 1.4.2. un 1.4.2.1. punktiem.

Ievads

Krievijas, līdzīgi kā citu valstu nacionālā drošība, tiek garantēta, plānojot un īstenojot nacionālās drošības politiku, veidojot spēku struktūras, institucionālus mehānismus, kā arī nodrošinot nacionālās drošības un aizsardzības politikas mērķu sasniegšanai nepieciešamos resursus. Nacionālās drošības politikas pamatmērķis ir atbalstīt valsts nacionālo interešu un prioritāšu ieviešanu. Viena no trīs Krievijas ilgtermiņa nacionālajām prioritātēm ir lielvaras statusa atgūšana.¹ Šīs ambīcijas mērķtiecīgas, vardarbīgas un nelikumīgas realizēšanas rezultātā ir krasi mainījies drošības situācija Eiropā, tajā skaitā arī Baltijas reģionā.

Krievijas nacionālās drošības stratēģija līdz 2020.gadam tika publicēta 2009.gada 12.maijā, nedaudz vairāk kā gadu pēc iebrukuma Gruzijā². Stratēģijas teksta autori raksturo Krieviju kā lielvaru, kas ir gatava atgriezties starptautiskajā arēnā un aizstāvēt savas nacionālās intereses. Dokumentu caurstrāvo optimisms un pašpārliecinātība. Tiek uzsvērts, ka Krievija ir radījusi nepieciešamos priekšnosacījumus ātrai iekšēju un ārēju apdraudējumu novēršanai. Šim apgalvojumam var zināmā mērā piekrist, ja par atskaites punktu ņem prezidenta Jeļcina valdīšanas laiku, kad Krievijas ekonomika, kā arī Krievijas svars starptautiskajā arēnā, piedzīvoja vienu no zemākajiem punktiem.

Kā viens no apliecinājumiem veiksmīgiem centieniem atgriezties lielvaras statusā kalpo Krievijas iebrukums Gruzijā. Pirmkārt, pastāv uzskats, ka agresijas pret Gruziju galvenais mērķis bija demonstrēt reanimētās militārās spējas. Bruņotie spēki, kas 2000.gadā nebija daudz ko vērti, pakāpeniski pārvērtās par pilnvērtīgu un nu jau arī efektīvu līdzekli ārpolitisko attiecību sakārtošanai. Un galvenais, Krievijas agresija nepārprotami lika visai pasaulei saprast, ka tā ir gatava šo līdzekli likt lietā. Papildu tam, karš Gruzijā ļāva identificēt Krievijas militārā instrumenta taktiskā un operacionālā līmeņa trūkumus, tādējādi koriģējot bruņoto spēku attīstības prioritātes. Šobrīd, neskatoties uz vairāku atzītu Krievijas militāro reformu analītiķu kritiku, Krievija ir veikusi bruņoto spēku būtisku pilnveidošanu, kas iniciējusi diskusijas Rietumos par apjomīgu reformu nepieciešamību NATO un Eiropas Savienības lielvaru bruņoto spēku struktūrās un izvietojumā.

Otrkārt, ASV militārās infrastruktūras izvietošana Kirgizstānā un Uzbekistānā 2001.gadā, kā arī pro-rietumnieciskās krāsainās revolūcijas Gruzijā 2003.gadā un Ukrainā 2004. gadā pastiprināja Krievijas elites apmātību ar 'aplenkuma sindromu'.³ Savukārt Gruzija jau kopš 1992.gada attīstīja ciešas saiknes ar ASV un mērķtiecīgi virzījās uz rietumiem. Militārā agresija Dienvidosetijā bija līdzeklis demonstrēt reģionam, ka ASV un rietumu drošības garantijas nav neko vērtas.⁴ Krievija nepārprotami nodemonstrēja, ka jebkāda tālāka NATO ietekmes sfēras paplašināšana Krievijas

---

¹ „Стратегия национальной безопасности Российской Федерации до 2020 года,” Moscow, 2009, <http://www.scrf.gov.ru/documents/99.html>

² 2015.gada maija sākumā Krievijas Nacionālās drošības padomes sekretārs Nikolaja Patruševs paziņoja, ka 2009.gadā izstrādātā Krievijas Nacionālās drošības stratēģija 2020 tiks pilnveidota. Dokumentā tiks iekļauti apdraudējumi, kas saistīti ar ASV un NATO agresīvo attieksmi pret Krieviju, notikumiem Irākā un Sīrijā, kā arī 'arābu pavasari' un notikumiem Ukrainā. [66] Papildu tam uzlabojumu mērķis ir sinhronizēt stratēģijas plānošanas dokumentu ar 2014.gada decembrī pilnveidoto Krievijas Militāro doktrīnu.

³ E. Karagiannis, „The Russian Interventions in South Ossetia and Crimea Compared: Military Performance, Legitimacy and Goals,” Contemporary Security Policy, vol. 35, 3, pp. 400-420, 2014

⁴ G. Friedman, „Can Putin Survive?,” Stratfor Global Intelligence, 17.03.2015. <https://www.stratfor.com/weekly/can-putin-survive>

interesešu virzienā netiks pieļauta un atdzimušās lielvaras uzstādīto "sarkano līniju" šķērsošana var beigties ar militāru līdzekļu pielietojumu.

Globālā un reģionālā orientācija NATO virzienā, kā arī ASV plāni globālās pretraķešu sistēmas izvietojumam Eiropā Krievijas izpratnē ir būtiskākie starptautisko drošību destabilizējoši faktori. Krievijas politiskās elites pārstāvji vairākkārt ir norādījuši, ka Krievija ir gatava sadarbībai ar NATO, taču attiecību veidošana ir galvenokārt atkarīga no alianses gatavības respektēt Krievijas likumīgās tiesības veikt savām ārpolitiskajām interesēm atbilstošu militāro un politisko plānošanu.

Papildu tam dokumentā norādīts, ka attiecību veidošanai NATO būtu jābūt ievērot starptautiskās normas. Šeit gan jānorāda, ka Krievijas izpratnē par starptautiskajām normām ir krietni atšķirīga no Rietumu pasaules. Starptautiskās normas tiek interpretētas un pielāgotas kā aizsargs ārpolitisko mērķu realizēšanai. Likumu interpretācija Kremļa izpildījumā saistībā ar karaspēka ievešanu Krimā ir spilgts apliecinājums augstākminētajam apgalvojumam. 2014.gada 19. decembra preses konferencē Putins kategoriski noliedza Krievijas Bruņoto spēku saistību ar 'zaļajiem cilvēkiem' Krimā. Savukārt 2015.gada 4.martā Krievijas prezidents preses konferencē atzīst Krievija bruņoto spēku iesaisti un norāda aneksijas 'likumīgo pamatu' – militāra spēka pielietojumam Krimā kalpoja Ukrainas vardarbīgi un antikonstitucionāli gāztā prezidenta Janukoviča uzaicinājums 'pielietot bruņotos spēkus, lai aizsargātu Ukrainas pilsoņu dzīvības, brīvību un veselību'. Papildu tam, Krievija ir bijusi spiesta veikt preventīvus pasākumus, lai novērstu potenciālus draudus Krievijas militārajām bāzēm Krimā.⁵

Tas ļauj secināt, ja ietekmes sfēru pārdalīšanai Krievija izvēlēsies militāru konfrontāciju, nevar tikt izslēgta varbūtība, ka līdzīgi kā Gruziju 2008.gadā, 'attiecību sakārtošanai' ar rietumiem Krievija var izvēlēties Baltijas reģionu. Tas nozīmē, ka par iemeslu Krievijas agresijai pret Latviju, Lietuvu vai Igauniju var kalpot ar Baltijas valstīm nesaistīti ārpolitiski notikumi. Ir uzskaitāmi vairāki iemesli kādēļ Krievija savu ambīciju realizēšanai var izvēlēties tieši kādu no Baltijas valstīm. Pirmkārt, Krievijas militāro vienību, militārās infrastruktūras izvietojums un aizsargājošās puses stratēģiskā dziļuma neesamība sniedz būtiskas priekšrocības uzbrucējam. Otrkārt, Baltijas valstu spējas militārām pret darbībām nav samērojamas ar Krievijas militārajām iespējām. Treškārt, operacionālā vide ir piemērota dažādu scenāriju realizēšanai, ietverot arī pilna mēroga militāru uzbrukumu. Līdz ar to var izdarīt pieņēmumu, ka Krievijas interesēs ir turpināt veidot un uzturēt visus nepieciešamos priekšnosacījumus plaša spektra militāru scenāriju realizēšanai Baltijas valstu teritorijā, kas nepieciešamības gadījumā varētu tikt izmantots ārpolitisko attiecību regulēšanai ar rietumu valstīm.

Šī **pētījuma mērķis** ir prognozēt un analizēt Krievijas nacionālo prioritāšu un drošības politikas realizēšanas seku iespējamo ietekmi uz Latvijas valsts militāro drošību. Aukstā kara beigās, globalizācija, jaunu politisku, militāru, sociālu, ekonomisku, informācijas videi piederošu faktoru uzplaukums mēģinājumus prognozēt nākotnes stratēģisko situāciju ir padarījis teju neiespējamu. Taču nesenie notikumi Gruzijā, Krimā, Austrumukrainā, Krievijas militārās reformas tendences, Krievijas ar valsts aizsardzību un drošību saistītie dokumenti un publikācijas, ārvalstu analītiķu darbi rada pietiekami bagātīgu materiālu pētījuma mērķa realizēšanai.

Pētījums sastāv no vairākām daļām. Pirmās daļas pamatuzdevums, analizējot Krievijas militāro doktrīnu un Krievijas nacionālās drošības stratēģiju līdz 2020.gadam, ir identificēt galvenos drošības politikas pamatvirzienus un to realizēšanas metodes. Pētījuma turpinājumā ir apkopoti Krievijas

---

⁵ „Vladimir Putin answered journalists' questions on the situation in Ukraine,” 04.03.2014. <http://eng.kremlin.ru/news/6763>

militāro reformu mērķi un sasniegumi tajā skaitā militāro spēju attīstībai Krievijas Rietumu militārajā apgabalā. Pētījuma otrā daļa ir Krievijas kara vešanas paņēmieni detalizēta analīze, kurā tiek izvērtēta Krievijas – Gruzijas kara pieredze un nesenie notikumi Krimā. Turpinājumā tiek izvērtēta Krievijas 'arktisko ambīciju' realizēšanas iespējamā ietekme uz Latvijas militāro drošību. Darba noslēgumā ir apkopoti ieteikumi un rekomendācijas Latvijas valsts aizsardzības un drošības koncepciju pilnveidošanai.

1. Krievijas drošības stratēģijas pamatvirzieni un militārās reformas

Atbilstoši Militārajai doktrīnai, Krievija turpinās attīstīt savus bruņotos spēkus, lai tie būtu spējīgi reaģēt uz plaša spektra draudiem valsts iekšienē, kā arī nepieciešamības gadījumā spētu projicēt militāros līdzekļus, aizstāvot nacionālās intereses ārpus valsts teritorijas. Savukārt bruņoto spēku uzdevumi, struktūra un attīstības prioritātes primāri izriet no draudu rakstura un prognozēm par to, kādi faktori dominēs nākotnes karā un ietekmēs kara iznākumu.

Kaut arī militārās doktrīnas uzdevums ir definēt bruņoto spēku darbības pamatprincipus, kā arī noteikt to attīstības virzienus un prioritātes, lielvaras šo līdzekli plaši izmanto arī stratēģiskās komunikācijas mērķiem. 2014.gada 25.decembrī publiskotās izmaiņas Krievijas Militārajā doktrīna ir spilgts piemērs šim apgalvojumam.⁶ Doktrīnas jauninājumi plaši atspoguļo politiskās idejas un attieksmes, uzrunājot dažādas starptautiskās auditorijas un Krievijas iedzīvotājus. 2014.gada doktrīnā ir veiktas nelielas redakcionālas korekcijas, taču šīs korekcijas nepārprotami izceļ Krieviju kā NATO un ASV mērķtiecīgi un agresīvi realizētas ārpolitikas upuri. Savukārt kara vešanas metodes, ko Krievija tik efektīvi pielieto Ukrainā tiek aprakstītas kā modernā kara vešanas veids, kas varētu tikt pielietots pret Krieviju.⁷ Pēdējais visticamāk ir saistīts ar piemērotu apstākļu radīšanu represīva rakstura iekšējās drošības sistēmas veidošanai.

1.1. Ārējie draudi Krievijas izpratnē

Krievijas militārā doktrīna ietver vērienīgu sarakstu ar iespējamajiem draudiem. Daniels Goure šos apdraudējumus ir apkopojis trīs grupās. Pirmajā grupā ietilps draudi, kas saistīti ar ASV, NATO un rietumu lielvaru ietekmes un militārās klātbūtnes izplešanos pretēji Krievijas interesēm. Šajā kategorijā iekļauti arī draudi, kas saistīti ar starptautisko normu neievērošanu. Pie otrās kategorijas tiek pieskaitīti draudi, kas saistīti ar Krievijas teritoriālo integritāti un Krievijas pierobežu valstu stabilitāti. Trešajā kategorijā ietilpst sociālpolitiskie konflikti un starptautiskais terorisms.⁸

NATO un ASV interešu ideoloģiska un praktiska ekspansija Krievijas interešu zonā šobrīd tiek izcelta kā viena no būtiskākajām Krievijas militārās drošības problēmām. Tās aktualitāte pastāvīgi tiek uzturēta informācijas telpā īpaši Krievijā un tās rietumu pierobežā. Nacionālajā drošības stratēģijā īpaši tiek norādīts uz nepieņemamo NATO militārās infrastruktūras izvēršanu Krievijas robežu tuvumā. Šādu trauksmes sajūtas uzturēšanu sabiedrībā var uzskatīt par vienu no priekšnosacījumiem, kas nepieciešams politiski fokusēta un nelineāra kara scenārija realizēšanai arī Baltijas reģionā.

Papildu tam, šāda kategoriska Krievijas nostāja viennozīmīgi sarežģīs jebkāda veida vienošanos NATO sabiedroto starpā saistībā ar pastāvīgu NATO klātbūtni reģionā. Turklāt, diskusijas ar sabiedrotajiem sarežģī Parīzē 1997.gada 27.maijā parakstītais Krievijas Federācijas un NATO savstarpējo attiecību un sadarbības akts, kas interpretējamā veidā ir noteicis, ka NATO apņemas

---

⁶ „Военная доктрина Российской Федерации”, Moscow: Совет Безопасности Российской Федерации, 2014, <http://www.rg.ru/2014/12/30/doktrina-dok.html>

⁷ Ibid

⁸ I. Sutyagin, «Russian Forces in Ukraine,» RUSI Briefing Paper, 03.2015, p.69

kolektīvās aizsardzības uzdevumu veikšanai nepieciešamos priekšnosacījumus veidot, integrējot un attīstot sabiedroto spēku savietojamību, nevis izvēršot jaunas, pastāvīgi dislocētas vienības.⁹ Vērts pieminēt, ka šis akts nosaka, ka apņemšanās ir balstīta uz tā parakstīšanas brīdī eksistējošām pozitīvajām drošības situācijas prognozēm, kā arī lasāms Līguma par konvencionālajiem bruņotajiem spēkiem Eiropā kontekstā. Krievija apturēja dalību līgumā 2007.gadā un pilnībā pārtrauca savu dalību 2015.gada 10.martā. Tādējādi teorētiski padarot šo argumentu grūtāk piemērojamu.

Kopumā militārajā doktrīnā identificēto draudu raksturojums ir ļoti plašs. Piemēram, doktrīnā draudu kategorijā ir iekļautas ārvalstu vai alianšu militāro kontingentu izvēršana vai to palielināšana valstīs, kas robežojas ar Krievijas Federāciju, tās sabiedrotajiem vai tai pieguļošajā akvatorijā, tajā skaitā politiska un militāra spiediena izdarīšanai uz Krieviju. Tas nozīmē, ka praktiski jebkuru darbību no NATO kopumā, atsevišķu alianses dalībvalstu vai partnervalstu puses var pakārtot kādam no doktrīnā minētajiem draudiem.

Draudu saraksts norāda ne tikai bruņoto spēku attīstības virzienus, bet arī ieskicē scenārijus, kādos Krievija ir gatava militāros spēkus pielietot. Plaši interpretējams un garš draudu saraksts piedāvā bagātīgu arsenālu informācijas karam pret NATO, kā arī teorētiski rada pamatojumu militāru spēku pielietošanai. Papildu tam jāmin tieši uz Baltijas reģionu attiecināms militārās doktrīnas uzstādījums, ka Krievija ir gatava izmantot bruņotos spēkus 'savu pilsoņu aizsardzībai ārpus Krievijas Federācijas robežām'.¹⁰ Ņemot vērā krievvalodīgo īpatsvaru Latvijā, šis ir viens no Krievijas stratēģiskās komunikācijas līdzekļiem, kura efektivitāte ir tieši atkarīga no Latvijas sabiedrības integritātes.

1.2. Nākotnes karš Krievijas izpratnē

Viens no militārās doktrīnas elementiem, kas nosaka militāro spēku attīstības virzienus, ir nākotnes karu raksturojums. Krievijas Militārajā doktrīnā atspoguļoto nākotnes karu raksturo:

- Militāru un nemilitāru līdzekļu integrēšana mērķu sasniegšanai, karadarbībās veicot galvenokārt biezi apdzīvotās teritorijās, plaši izmantojot speciālo operāciju spēkus;
- Plaša augstas efektivitātes konvencionālo ieroču, bezpilota lidaparātu, elektroniskās karadarbības, autonomu, robotizētu ieroču sistēmu pielietošana;
- Darbības uz pretinieku notiek visā pretinieka teritorijas dziļumā;
- Īss militāro spēku sagatavošanās laiks bruņotām darbībām;
- Neregulāru formējumu un privātu algotņu firmu dalība karadarbībā;
- Netiešu un asimetrisku kara vešanas paņēmieni pielietošana;
- Dažādu politisku un sabiedrisku organizāciju un kustību algošana mērķu īstenošanai.¹¹

---

⁹ „Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation”, Paris, France, North Atlantic Treaty Organization, 1997, http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_25468.htm

¹⁰ „Военная доктрина Российской Федерации”, Moscow: Совет Безопасности Российской Федерации, 2014, <http://www.rg.ru/2014/12/30/doktrina-dok.html>

¹¹ „Военная доктрина Российской Федерации”, Moscow: Совет Безопасности Российской Федерации, 2014, <http://www.rg.ru/2014/12/30/doktrina-dok.html>

Savukārt viens no populārākajiem pēdējā laika avotiem, kas tiek izmantots Krievijas politiskās un militārās vadības modernās karadarbības izpratnes analīzei, ir Krievijas Bruņoto Spēku Ģenerālštāba priekšnieka Valērija Gerasimova raksts 2013.gada 8. izdevumam 'Kara industrijas kurjers'.

Gerasimovs norāda, ka politisku, ekonomisku, humanitāru, informācijas un citu nemilitāru līdzekļu pielietošana, īpaši konflikta vai krīzes sākotnējās fāzēs, ir kļuvusi daudz efektīvāka par tiešu bruņoto spēku izmantošanu. Operācijas sākuma fāzē īpaša loma ir dažādu veidu nekonvencionāliem militāriem formējumiem. Tiem ir jābūt ekipētiem un apmācītiem darboties slēpti pretinieka teritorijā, sniedzot ieguldījumu informācijas operācijās, kā arī veicot speciālus uzdevumus. Konvencionālas vienības tiek pielietotas konflikta noslēguma fāzē, lai nostiprinātu stratēģisko mērķu sasniegšanu. Konvencionālās vienības tiek ievestas konflikta zonā kā krīzes novēršanas vai miera uzturēšanas spēki. Papildu tam viņš uzsver, ka tradicionālās karadarbības taktiskās un operacionālās pauzes faktiski vairs neeksistē. Tās izzudušas, ieviešot augsto tehnoloģiju automatizētas vadības un kontroles sistēmas, kas ļāvušas samazināt ģeogrāfisku un informācijas telpu starp vienībām un komandvadības elementiem. Turklāt speciālo operāciju vienību pielietošana kombinācijā ar vietējiem opozīcijas grupējumiem ļauj uzturēt pastāvīgu karadarbību, tajā skaitā informācijas operācijas dziļi pretinieka teritorijā.¹²

Krievijas darbības Krimā, kā arī Austrumukrainā demonstrē Kremļa centienus piemērot iepriekš aprakstītās kara vešanas formas. Viens no centrālajiem iemesliem šādu politiski fokusētu paņēmieni ieviešanai ir saistīta ar vēlmi izvairīties no tiešas militāras un politiskas konfrontācijas ar Rietumiem un ASV. Tam ir divi iemesli. Pirmkārt, neskatoties uz vērienīgajām reformām, NATO spēki ir tehnoloģiski pārāki un, kaut arī lēnāk iespējamā kara sākotnējās fāzēs, taču visticamāk ģenerētu spēkus, kas pārspētu Krievijas militārās spējas. Otrkārt, Krievija izmanto netiešus kara vešanas paņēmienus, uz kuriem NATO un Rietumu lielvaras vēl aizvien nav gatavas efektīvi reaģēt.

Pielietojot šādu taktiku, ir praktiski neiespējami identificēt konflikta sākumu, tādējādi tiek sarežģīta un attiecīgi kavēta efektīva nacionālās likumdošanas un starptautisko normu pielietošana. Tajā skaitā NATO līguma 5. panta aktualizēšana, kas paredz dalībvalstu atbalsta, tajā skaita militāra, sniegšanu bruņota uzbrukuma gadījumā pret kādu no alianses dalībvalstīm. Ņemot vērā, ka dalība NATO ir Baltijas valstu militārās drošības pamats, no augstākminētā izrietošais risks, ka Ziemeļatlantijas alianses līguma 5. pants nepieciešamības gadījumā var arī netikt aktualizēts, vai dalībvalstu atbalsts būtu tikai diplomātisks, ir nepieņemams.

Nelineāras (hibrīdkara) karadarbības metodes ir pastāvējušas, analizētas, aprakstītas, mainījušas nosaukumus jau daudzus gadsimtus pirms Krievijas militārie plānotāji uzskatāmi nodemonstrēja tās efektivitāti karā pret Ukrainu. Var pieņemt, ka pasauli pārsteidza nevis jauns kara veids, bet tas, ka šāda veida karadarbību spēj pielietot Krievija. Lielvara, kuras kara vešanas metodes parasti tiek asociētas ar lineāru, konvenciālu un prognozējamu darbību. Līdz ar to nav pamata šaubīties, ka Krievijas militāri plānotāji turpinās attīstīt un pielāgot nelineāra kara metodes, tās padarot aizvien rafinētākas un grūtāk identificējamas, vērstas uz nacionālās un starptautiskās likumdošanas nepilnībām, alianses robusto lēmumu pieņemšanas procesu,

---

¹² В. Герасимов, "Ценность науки в предвидении" Военно-промышленный курьер, № 8 (476), 27.02.2013, <http://www.vpk-news.ru/articles/14632>

dalībvalstu militāro spēju ierobežojumiem un citām politiskām, militārā vai sociālām jomām, kas tai nodrošinās relatīvas priekšrocības.

1.3. Krievijas bruņoto spēku reforma

Līdz šim kategoriski noliegtā konvencionāla kara iespējamība Eiropā vairs nav izslēdzama. Šī atziņa ir likusi daudzām valstīm pārskatīt to militārās spējas un doktrīnu. Savukārt Krievija bruņoto spēku reformas uzsāka jau 2008.gada rudenī, un tās turpinās vēl šobrīd. Bruņoto spēku reformas pirmkārt balstītas uz Krievijas ģeopolitiskās 'vientulības' faktoru. Tas nozīmē, ka lielvaras bruņotajiem spēkiem vienlaicīgi ir jāuztur spējas veikt plaša spektra operācijas dažādos stratēģiskajos virzienos.¹³ Savukārt katrs no šiem virzieniem nosaka nepieciešamību veidot un attīstīt atšķirīgu militāro spēju spektru, kas piemērots gan reģionālam un lokālam karam gan spējīgs apkarot terorismu un radikālismu.¹⁴ Otrkārt, bruņoto spēku reformu pamatā ir Gruzijas kara pieredze, stratēģiskā, operacionālā līmeņa mācībās gūtās atziņas, 2013.gadā uzsāktās liela mēroga mācību trauksmes (*snap inspections*), kā arī ASV un NATO militāro darbību novērtējums konfliktos Irākā, Afganistānā, Lībijā un citur pasaulē.

Krievijas bruņoto spēku reformai 2009.gadā tika noteiktas šādas prioritātes:

1. Atteikšanos no masu mobilizācijas sistēmas tādējādi paaugstinot profesionālā personāla īpatsvaru;
2. Brigādes līmeņa vienību ieviešanu sauszemes spēkos ar mērķi uzlabot vienību mobilitāti un savstarpēju savietojamību;
3. Bruņoto spēku ieroču sistēmu modernizāciju un nomaiņu;
4. Vadības un kontroles sistēmas pilnveidošana, koncentrējoties uz modernu komunikāciju sistēmu un automatizētu vadības sistēmu ieviešanu;
5. Militārās rūpniecības pielāgošana nacionālo spēju attīstībai;
6. Virsnieku un instruktoru izglītības sistēmas pārkārtošana.¹⁵

Krievijas militārās reformas aptver ne tikai izmaiņas bruņoto spēku organizācijā, bruņojumā un apmācībā. Reformas ir salāgotas ar izmaiņām sociālajā sfērā. Tās ir saistītas ar jaunas paaudzes komandējošās sastāva veidošanu, kā arī sociālo garantiju un dzīves līmeņa paaugstināšanu. Tam jārada nepieciešamā sinerģija reformu īstenošanai.

Reformētajiem bruņotajiem spēkiem jābūt spējīgiem vienlaicīgi piedalīties divos reģionālos karos¹⁶.

Līdzīgi kā jebkuras citas valsts bruņoto spēku spēju pilnveidošana, arī Krievijas armijas attīstība ir atkarīga no pieejamajiem finansiālajiem resursiem. Un kopumā Krievijas Bruņoto spēku modernizācijai un reformām nepieciešamie finansiālie resursi pakāpeniski pieaug. 2014.gadā aizsardzības budžets sasniedza 3.5% no valsts iekšzemes kopprodukta (\$70 miljardi), savukārt

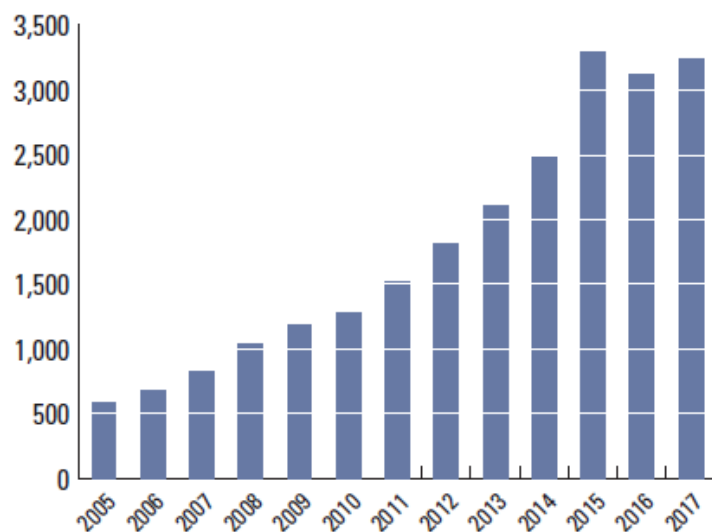
¹³ R. Pukhov, „Russia’s military-technical policy,” Valdai discussion club, 2012

¹⁴ V. Pallin, „Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective,” FOI, Stockholm, 2013, p.144

¹⁵ „Послание Федеральному Собранию Российской Федерации,” Москва, 2009, <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/5979>

¹⁶ *Reģionāls karš – karš, kurā iesaistītas divas vai vairākas reģiona valstis vai valstu savienības svarīgu militāri-politisku mērķu sasniegšanai.* [5] (2010.gada militārās doktrīnas redakcija reģionālā kara gadījumā paredzēja iespēju izmantot kodolieročus)

2015.gada budžeta projekts paredzēja aizsardzības vajadzībām tērēt 4.2% (\$88.3 miljards). Zemāk redzams Krievijas aizsardzības budžeta pieaugums no 2005.līdz 2014.gadam, kā arī aizsardzības finansējuma prognozes līdz 2017.gadam.

Krievijas aizsardzības budžets un budžeta prognozes (RUB)¹⁷

2011.gadā tika publiskota Krievijas Valsts aizsardzības bruņojuma programma. Programmas mērķis ir bruņoto spēku modernizācija, panākot, ka 2020.gadā 70% bruņoto spēku rīcībā ir jauns un moderns bruņojums. Kopējie plānotie izdevumi programmas realizēšanai sasniedz 19 triljoni Krievijas rubļu kas ir aptuveni 500 miljardi ASV dolāru. 5%, no kopējā finansējuma plānots novirzīt stratēģiskajiem spēkiem, gaisa un jūras spēku modernizācijai paredzēti attiecīgi 25% un 23%, savukārt 14% tiks tērēti sauszemes un gaisa desanta spēku modernizācijai. Dažādām citām jomām tiks izmantoti atlikušie 12%.¹⁸

Viens no vērienīgākajiem reformas mērķiem – kara apgabalu reorganizēšana, formāli tika pabeigts 2010.gada 1.decembrī. Seši kara apgabali tika apvienoti četrās pavēlniecībās jeb kara apgabalos. Rietumu pavēlniecība, ieskaitot Kaļiņingradu, apvienoja Maskavas un Ļeņingradas kara apgabalu, Centrālais, kas apvienoja Volgas-Urālu un daļu Sibīrijas kara apgabala, Austrumu, kas aptver Tālo Austrumu un Sibīrijas kara apgabala austrumu daļu un Dienvidu, aizstājot Ziemeļkaukāza kara apgabalu. Savukārt viss Krievijas stratēģiskais arsenāls ir pakļauts Stratēģiskā karaspēka pavēlniecībai.¹⁹ Pēc būtības katrs no jaunizveidotajiem kara apgabaliem ir atbildīgs par vienu no četriem Krievijas stratēģiskajiem vektoriem.

Kara apgabalu reorganizācijas galvenais mērķis ir resursu centralizēšana vienā komandvadības ķēdē, tādējādi radot labvēlīgus apstākļus operacionālā līmeņa karadarbībai (iesaistīti vairāki spēku veidi). Rezultātā atsevišķās vienības, spēku veidi un vadības elementi var darboties vienotā informācijas telpā. Turklāt tas ļauj samazināt laiku, kas nepieciešams lēmumu pieņemšanai, kā arī rada vienkāršotu piekļuvi resursiem, kas nepieciešami operacionālā līmeņa efektu laicīgai realizēšanai. Krievijas bruņotajos spēkos pēdējā gada laikā nav notikušas būtiskas

¹⁷ „The Military Balance,” Chapter Five: Russia and Eurasia, pp. 159-206, 10.02.2015, p.154

¹⁸ J.Hedenskog|, C. V.Pallin, „Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective - 2013,” FOI, Stockholm, 2013, p.112

¹⁹ „Russian Military Districts,” GlobalSecurity.org, <http://www.globalsecurity.org/military/world/russia/mo-md.htm>

strukturālas reorganizācijas un vadošā personāla maiņas, kas liecina par relatīvu ieviestās institucionālas organizācijas stabilitāti.²⁰

Sauszemes spēku restrukturizācijas rezultātā ir izveidotas 39 brigādes. Šo vienību pārāpbruņošanas tempus galvenokārt bremsē lēnā modernizētās kaujas tehnikas piegāde, kā arī tikai 2016.gadā plānotā jaunās bruņotās tehnikas masveida ražošanas uzsākšana, tajā skaitā 2015.gada 9.maija parādē demonstrētie uz Armata bāzes ražotie tanki un pašgājēj lielgabali.

Gaisa spēki pēdējo gadu laikā ir piedzīvojuši vairākus reformu viļņus, taču ekipējuma piegādes un modernizācijas gaita vērtējama pozitīvi. Pēdējo divu gadu laikā gaisa spēki ir saņēmuši vairāk kā 400 dažāda veida lidmašīnas un helikopterus, kā arī iespaidīgu skaitu tālās distancēs pretgaisa aizsardzības sistēmas (S-400). Viens no būtiskākajiem gaisa spēku trūkumiem šobrīd tiek norādīts šim spēku veidam piederošs nepietiekamais skaits bezpilota lidaparātu. Taču aizsardzības bruņojuma programma līdz 2020.gadam paredz iegādāties vairāk nekā 2000 šādas tehnikas vienības. Papildu tam Krievija aktīvi strādā pie bezpilota kaujas lidaparātu programmas. Pirmās piegādes gaisa spēkiem plānotas jau 2018.gadā.²¹

Jūras spēku modernizācija ir starp Putina prioritātēm. Galvenais iemesls ir saistīts ar jūras spēku spējām efektīvi projicēt militāros spēkus stratēģiskās distancēs, kā arī Krievijas Arktiskajām ambīcijām. Viens no efektīvākajiem līdzekļiem šo uzdevuma realizēšanai ir kodolzemūdenes. Aizsardzības bruņojuma programma līdz 2020.gadam paredz 15 jaunu daudzfunkcionālu zemūdeņu un astoņu stratēģisko zemūdeņu ieviešanu bruņojumā. Šogad vien Jūras spēku rīcībā jānonāk 50 jaunām tehnikas vienībām.²² Krievijas jūras spēku rīcībā šobrīd ir 280 kuģi un zemūdenes, tajā skaitā viens 25 gadus vecs aviācijas bāzes kuģis Admiral Nakhimov. Liela daļa no Krievijas rīcībā esošajiem peldlīdzekļiem nav ekspluatācijā. Jūras spēku modernizāciju būtiski ietekmēja Francijas lēmums lauzt līgumu par Mistral klases helikopteru bāzes kuģu piegādi.

Stratēģiskās nozīmes spēku pamatuzdevums ir stratēģiskā atturēšana. Kā norāda Goure, deviņdesmito gadu beigās Krievijas militārie teorētiķi piedāvāja taktisko un stratēģisko kodolieroču pielietošanu reģionāla vai lokāla konflikta de-eskalēšanai.²³ Kodolieroču pielietojums ir bijis neatņemama mācību 'Zapad' sastāvdaļa kopš 1999.gada. Krievijas Federācijas prezidenta ikgadējā preses konferencē, kas notika 2014.gada decembrī, Putins salīdzināja Krieviju un tās kodolarsenālu ar lāci, kas nokļuvis važās, kas nekavēsies izmantot zobus un nagus, lai tiktu galā ar saviem gūstītājiem²⁴ Šī brīža Kremļa retorika ļauj izdarīt pieņēmumu, ka ierobežotie militārie resursi un lēnā bruņoto spēku modernizācija neļauj efektīvi darboties visos ārpolitikas virzienos vienlaicīgi. Tādēļ Maskava cenšas kompensētu rietumu konvencionālo spēku pārākumu, mērķtiecīgi pilnveidojot stratēģiskās nozīmes spēkus, kā arī pastāvīgi atgādinot par savu kodolarsenālu, neizslēdzot iespēju pielietot kodolieročus konvencionālas sakāves novēršanai.

---

²⁰ D. Lynch, „Russian Navy Will Get 50 New Ships This Year, Including Nuclear Submarines, Surface Warships, Says Admiral,” International Business Times, 02.03.2015, <http://www.ibtimes.com/russian-navy-will-get-50-new-ships-year-including-nuclear-submarines-surface-warships-1833126>

²¹ „The Military Balance,” Chapter Five: Russia and Eurasia, pp. 159-206, 10.02.2015, p.161

²² D. Lynch, „Russian Navy Will Get 50 New Ships This Year, Including Nuclear Submarines, Surface Warships, Says Admiral,” International Business Times, 02.03.2015, <http://www.ibtimes.com/russian-navy-will-get-50-new-ships-year-including-nuclear-submarines-surface-warships-1833126>

²³ D. Goure, „Moscow's Visions of Future War: so Many Conflict Scenarios so Little Time, Money and Forces,” The Journal of Slavic Military Studies, nr. 27, pp. 63-100, 2014, p.78

²⁴ „News conference of Vladimir Putin,” Moscow, 2014, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/47250>

Šobrīd galvenos šķēršļus modernizācijas programmas ieviešanai sagādā Krievijas kara rūpniecības sektora nespēja nodrošināt bruņoto spēku prasības. Aizsardzības budžeta pieaugums 2015.gadā daļēji tiek skaidrots ar valdības lēmumu izsniegt valsts garantētu kredītu kara rūpniecības sektoram, lai tas būtu spējīgs realizēt aizsardzības pasūtījumu. Neskatoties uz to, visticamāk militārās rūpniecības problēmas tuvāko gadu laikā netiks atrisinātas vairāku iemeslu dēļ. Pirmkārt, Krievijas – Ukrainas konflikts ir apturējies Ukrainā ražoto militārās aviācijas un kara flotes ekipējuma komponentu piegādi uz Krieviju. Šīs sadarbības beigas var aizkavēt jomas attīstību uz vismaz pieciem gadiem. Otrkārt, modernizāciju būtiski bremsēs rietumu ieviestās sankcijas, kas saistītas ar elektronikas komponentu un kara rūpniecībai nepieciešamo industriālo iekārtu iegādi.²⁵ Programmas ieviešanas efektivitāte dažādos avotos tiek vērtēta atšķirīgi, un daudz precīzākus secinājumus varēs izdarīt 2016.gadā, kad tiks publiskota Valsts aizsardzības bruņojuma programma 2016-2025.gadam.

Otrs attīstības tempu un ambīciju sasniegšanu ierobežojošs faktors ir Krievijas militārās apgādes sistēmas reformas neveiksmes. Atbilstoši prognozēm, apgādes un nodrošinājuma problēmas visticamāk netiks atrisinātas tuvāko desmit gadu laikā.²⁶ Tādējādi tiek būtiski ierobežotas Krievijas spējas uzturēt ilgstošu karadarbību. Tas nozīmē, ka tuvākajā nākotnē Krievija jebkāda veida militāru konfrontāciju centīsies saglabāt ierobežota lokāla kara vai bruņota konflikta robežās.

Atsevišķos avotos minētā problēma ar profesionālā personālsastāva rekrutēšanu visticamāk ir īslaicīga un saistīta ar Krievijas karadarbību Ukrainā. 2012.gadā ieviestās algas reformas Krievijas Bruņoto spēku personālu ir iecēlušas starp labāk apmaksātajām valsts amatpersonām, tādējādi nodrošinot pietiekami lielu konkurenci spējīgāko kadru atlasei dienestam bruņotajos spēkos. Ierindas karavīra alga kopš 2012.gada janvāra ir aptuveni 1000 EUR, savukārt virsnieks, kas pilda bataljona komandiera pienākumus, saņem 2500 ASV dolāru lielu algu. Piemaksas apjomi mainās atkarībā no dienesta specifiskācijas un kvalifikācijas.²⁷

1.4. Rietumu vektors

Tiek lēsts, ka Rietumu kara apgabalā ir izvietotas aptuveni 250 000 līdz 300 000 militārpersonas, kas sastāda orientējoši 40% no kopējā Krievijas bruņoto spēku personāla. Detalizēts Rietumu militārā apgabala vienību saraksts atrodams Pielikumā. Bruņoto spēku reformas rezultātā arī Rietumu kara apgabala komandvadības struktūra ir optimizēta, nodrošinot centralizētu vadību un kontroli pār visiem jaunizveidotajā militārajā apgabalā esošajiem militārajiem resursiem (izņemot kodolarsenālu). Samazinot lēmuma pieņemšanai nepieciešamo laiku, Krievija teorētiski nostiprina savas pozīcijas militāru operāciju veikšanai Baltijas reģionā.

Apkopotas arī būtiskākās militārās reformas, kas skārušas tiešā Baltijas valstu tuvumā esošās Krievijas bruņoto spēku vienības:

---

²⁵ „The Military Balance,” Chapter Five: Russia and Eurasia, pp. 159-206, 10.02.2015, 166

²⁶ C. V. Pallin, „Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective,” FOI, Stockholm, 2013, 143

²⁷ A. Wilk, „A significant pay increase in the Russian army,” Centre for Eastern Studies, 01.02.2012, <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2012-02-01/a-significant-pay-increase-russian-army>

1. 2009.gadā tika izveidota jauna 25.motorizētā kājnieku brigāde, kas izvietota Vladimirskij Lager militārajā bāzē. Šī bāze atrodas tiešā Igaunijas robežas tuvumā, austrumos no Peipusa ezera.
2. 2013.gada vasarā tika atjaunota Ostrovas aviācijas bāze Pleskavas apgabalā, kurā jau 2014.gada pavasarī tika izvietota pilnībā nokomplektēta armijas aviācijas (helikopteru) brigāde. Šī vienība ir ekipēta ar modernākajiem Krievijas bruņojumā esošajiem kaujas un transporta helikopteriem.
3. 2013.gada vasarā Baltkrievijas teritorijā Lietuvas robežas tuvumā tika atvērta Lida aviācijas bāze, savukārt Baranoviči aviācijas bāzē, kas atrodas netālu no Lietuvas un Polijas robežas 2013.gadā tika izvietoti SU-27 kaujas lidaparāti.
4. Pēdējo četru gadu laikā Krievija ir izveidojusi efektīvu pretgaisa aizsardzības tīklu, kas pilnībā nosedz Baltijas reģionu, kā arī izvietojusi ballistikās raķešu sistēmas, kas spējīgas stratēģisko mērķu, tādu kā lidostas, ostas, štābu un citu valsts nozīmes aizsardzības vadības centru neitralizēšanu visā Baltijas reģionā.²⁸

Papildu tam, Krimas aneksija un Austrumukrainas destabilizācijas operācijas demonstrēja progresu speciālo operāciju, gaisa desanta vienību ekipējuma modernizācijā un apmācībā, kā arī uzlabojumus apgādes sistēmā. Baltijas reģionam piegulošajā Rietumu kara apgabalā izvietotā 76.gaisa desanta divīzija, 2.speciālo uzdevumu brigāde un Baltijas flotes jūras kājnieku brigāde. Speciālo operāciju, jūras kājnieki un gaisa desanta vienības tiek pārābruņotas un nodrošinātas ar personālu prioritārā kārtībā. Tiek lēsts, ka jau 2013.gadā nokomplektējums ar personālus šajās vienības sasniedzis 82%, kas liecina augstu šo vienību kaujas gatavību.²⁹

Kopumā Krievijas aktivitātes Rietumu kara apgabalā liecina par pragmatisku un mērķtiecīgu bruņoto spēku izvietojumu, ekipēšanu un apmācību, ar mērķi veidot militārās spējas, kas pirmkārt nodrošinātu stratēģiskās atturēšanas efektu, kas vērsts pret potenciālo agresori valsti vai valstu koalīciju³⁰. Kopumā Kremļa izpratnē Rietumu kara apgabala nodrošināšana ar modernāko ekipējumu rada nepieciešamo militāro balansu un atturēšanas efektu NATO klātbūtnei tiešā Krievijas robežu tuvumā. Attiecīgi moderno sauszemes spēku kara tehniku pēc masveida ražošanas uzsākšanas visticamāk primāri saņems tieši Rietumu kara apgabala vienības. Otrkārt, šāda spēku un ekipējuma koncentrācija, īpaši tālas distances pretgaisa aizsardzības tīkla un ballistisko raķešu kombinācija, rada operacionālā un taktiskā līmeņa priekšrocības karadarbības vešanai Baltijas reģionā.

Turklāt, Baltijas reģions arī turpmāk no Krievijas puses plaši tiks izmantots dažādu atturēšanas pasākumu realizēšanai, cenšoties ietekmēt potenciālo pretinieku lēmumus un signalizēt NATO un ASV, ka jebkāda ekspansija Krievijas interešu zonā netiks nepamanīta. Tas tiks darīts dažādos veidos, demonstrējot militārās spējas, kā arī veicot aktivitātes informācijas telpā. Viens no plašāk pielietojamajiem līdzekļiem visticamāk arī turpmāk būs aktivitātes Baltijas gaisa telpā un Baltijas jūras starptautiskajos ūdeņos. Šādi it kā incidenti pieļauj plašu notikušā interpretāciju, kā arī rada plašu rezonansi dažādās informācijas telpās.

Apkopojot Krievijas militāro reformu, var secināt, ka neskatoties uz pesimistiskām prognozēm un kritiku, kā arī lēno un dažbrīd haotisko reformu īstenošanu, bruņoto spēku reforma var tikt

²⁸ K. Kaas, "Russian Armed Forces in the Baltic Sea Region" Diplomaatia, pp. 1-10, 06/07 2014, p.6

²⁹ K. Kaas, "Russian Armed Forces in the Baltic Sea Region" Diplomaatia, pp. 1-10, 06/07 2014, p.4

³⁰ „Стратегия национальной безопасности Российской Федерации до 2020 года,” Moscow, 2009, <http://www.scrf.gov.ru/documents/99.html>

uzskatīta kā veiksmīga. Šeit gan jāmin, ka Krievijas bruņoto spēku reformas kritika bieži vien izriet no Rietumu analītiķu izpratnes par moderniem bruņotajiem spēkiem, kā arī, ignorējot īpašos, vienīgi Krievijai piederošos, iekšpolitiskos, vēsturiskos un finansiālos faktorus. Kontekstā ar Kremļa politiski fokusētajām un nelineārām kara vešanas metodēm, reformas nav viennozīmīgas, un to interpretācija nepakļaujas klišejistiskiem indikatoriem par veiksmīgi realizētām militārajām reformām. Galvenais kavēklis Krievijas Bruņoto spēku modernizācijai ir saistīts ar kara rūpniecības sektora lēno attīstību. Turklāt šīs jomas izaugsmi kavē svarīgu industrijas elementu zaudējums saistībā ar karu pret Ukrainu, kā arī rietumu sankcijas.

Ņemot vērā Krievijas izpratnē NATO agresīvo infrastruktūras, militāro spēku un ideoloģijas ekspansiju Krievijas robežu tuvumā, Rietumu kara apgabala militārās spējas pēdējo gadu laikā ir būtiski uzlabotas un tiek joprojām tiek pilnveidotas. Krievija tādējādi cenšas nodrošināt atturēšanas efektu, kā arī rada labvēlīgus priekšnosacījumus iespējamai militārai konfrontācijai ar rietumiem.

Dažādu faktoru ietekmē reformu gaita un saturs pastāvīgi tiek koriģēts, taču reformas notiek un tās ir pietiekami mērķtiecīgas, lai nodrošinātu Krievijas drošības stratēģijas mērķu iespējamību. Attiecīgi var izdarīt pieņēmumu, ka Krimas okupācija un slēptas karadarbības Ukrainas austrumos veiksmes un neveiksmes arī iniciēs zināmas reformas un kārtējo prioritāšu pārskatīšanu.

1.5. Krievijas iekšpolitiskās attīstības tendences

Mūsdienu Krievijas iekšpolitiskās attīstības tendences demonstrē vadošās elites centienus atrast vai izveidot jaunu, izaicinājumiem atbilstošu ideoloģisko platformu, kas spētu saliedēt Krievijas tautas un konkurēt ar citiem ģeopolitiskiem projektiem – nosacīti "Amerikas" (liberālo), "Islāma" (radikālo), "Ķīnas" (šovinistisko) un "Eiropas" (atlantisko). Var nojaust, ka kopš 2008.gada Krievijas vadošā elite apņēmas attīstīt t.s. "Eirāzijas projektu", kā ietvaros notiek mēģinājums jaukt kopā krievu šovinistiskās, sociālistiskās, krievu pareizticības un militarisma idejas. Šī attīstības virziena ideoloģisko pamatojumu izstrādā kremlim pietuvināto ekspertu grupa t.s. "Izborskas klubs", kura spilgtākie pārstāvji ir akadēmiķis Žores Alferovs, filozofs Aleksandrs Dugins, rakstnieks Aleksejs Prohanovs, ekonomisti Mihails Deljagins un Sergejs Glazjevs, politologs Mihails Hazins un Natālija Naročņicka, ģenerālis Leonīds Ivašovs un daudzi citi.³¹

Īsumā "Izborskas kluba" radošo ievirzi var aprakstīt kā mēģinājumu pārvarēt Krievijas sabiedrības šķelšanos konsolidējot tautu ar "sarkanās" (kreisās) un "baltās" (monarhiskās) ideju sintēzi, kas balstās uz Krievijas impērijas un PSRS vēsturiskās pieredzes pamatiem.

"Eirāzijas civilizācijas" (krievu) idejas autoru izpratnē, kas lielā mērā sasaucas ar Samuēla Hantingtona piedāvāto mūsdienu "civilizāciju" klasifikāciju, Krievija atrodas naidīgo ģeopolitisko projektu (civilizāciju) ielenkumā, bet tai ir pietiekams potenciāls, lai veiksmīgi konkurētu (cīnītos) ar katru no tiem vai visiem reizē. Krievijai nav sabiedroto, bet ir ietekmes un interešu sfēras, kas ietver vismaz bijušo PSRS republiku teritorijas, kurām tad būtu jāatrodas, ja ne Krievijas sastāvā, tad vismaz tās ciešā kontrolē. Vienlaikus Krievija apzinās, ka globālā sacensība par

---

³¹ "Создан Изборский клуб консервативной идеологии," 08.09.2012., <http://contrinform.ru/izborskij-klub-konservativnoj-ideologii/>

resursiem saasinās ar katru dienu un Krievijas "iespēju logs" nebūs atvērts bezgalīgi, pieaugot galvenokārt tehnoloģiskai atpalicībai no ASV, Eiropas un Ķīnas, Krievijas vienīgā priekšrocība ir plaša un bagāta teritorijā, kā arī energoresursu krājumi. Pēdējais minētais faktors, pēc "Izborskas kluba" autoru domām, ir spēcīgs kairinātājs, kas liek naidīgiem ģeopolitiskiem projektiem plānot vardarbīgu režīma maiņu Krievijā, ko tā visiem spēkiem (ieskaitot masu iznīcināšanas ieroču izmantošanu) centīsies nepieļaut, jo runa ir par krievu tautas izdzīvošanu.

Faktiski kārtējais pasaules karš jau notiek un to raksturo modernizētu "aukstā kara" un konvencionālā kara elementu savienojumu, ko var aprakstīt kā "ģeopolitiskās operācijas". "Ģeopolitisko operāciju" mērķi ir tādi paši kā tīri militāro operāciju mērķi – pretinieka valsts iedzīvotāju un pretinieka valsts teritorijas pakļaušana savai gribai. Atšķirības ir tikai metodēs – militārais spēks kļūst otršķirīgs (bet ne nevajadzīgs), pirmajā plānā izvirzoties informatīvi – psiholoģiskā kara paņēmieniem. "Izborskas kluba" materiālus caurvij doma, ka ASV un Eiropas ģeopolitiskais projekts ir šobrīd veiksmīgākais un tādēļ arī bīstamākais Krievijai, jo Rietumiem, konkurējot ar Ķīnu, abi sāncenši centīsies panākt tāda režīma nodibināšanu Krievijā, kas visvairāk atbildīs ASV vai Ķīnas interesēm, tomēr Ķīnas ekspansija Krievijā nav nesavaldāma.

Līdz ar to Krievijas analītiķi prognozē, ka:

- Līdz 2050.gadam pasaules globālo problēmu skaits pieaugs, kas saasinās cīņu "visi pret visiem" par visa veida resursiem;
- Krievijas reģionālās īpatnības un negatīvais globālās attīstības fons liek Krievijai ar visiem iespējamiem līdzekļiem vispirms rūpēties par savu kā valsts izdzīvošanu;
- Krievijai nāksies vienai pašai risināt izdzīvošanas problēmu, balstoties tikai uz savu militāro un ekonomisko varenību. Ņemot vērā vēsturisko mantojumu, Krievijas priekšrocības slēpjas tieši militārās varenības jomā;
- Krievijai, lai paliktu globāla mēroga spēlētāju rindās, jāmaina nacionālās attīstības virziens un valsts pārvaldes modelis, kas vairāk atbilstu "kara stāvokļa" prasībām.

2. 2008. gada Gruzijas – Krievijas kara izvērtējums

Ikvienas valsts militārā stratēģija un taktika tiek balstīta uz secinājumiem, kas tiek izdarīti no iepriekšējo konfliktu rūpīgas analīzes, neatkarīgi no tā vai tā ir pašu vai citu valstu pieredze. Krievija nav izņēmums un tās militārā doktrīna, un operatīvā māksla tiek pielāgota tām atziņām, kas gūtas analizējot kļūdas un uzvaras, kas izcīnītas pašu vai citu spēkiem. 2008.gada augusta karš ar Gruziju nav izņēmums. Šo konfliktu var uzskatīt par pagrieziena punktu Krievijas armijas operatīvajā mākslā, pēc kura notika gan strauji uzlabojumi, gan apjomīgas reformas, kas ietekmē un ietekmēs arī nākotnes bruņoto konfliktu norisi ar Krievijas bruņoto spēku piedalīšanos.

Kopš 20. gadsimta sešdesmitajiem gadiem un līdz pat astoņdesmito gadu beigām Krievijas operatīvā doktrīna lielā mērā balstījās uz taktisko un stratēģisko kodolieroču izmantošanas prioritāti, bet jau 90-to gadu sākumā kļuva skaidrs, ka armiju nepieciešams gatavot arī konvencionālā kara operācijām bez neizbēgamas kodolieroču izmantošanas. Tobrīd Krievija tam vēl nebija gatava, ko spilgti pierādīja divas Čečenijas kampaņas, kurās federālie spēki izcīnīja nepārliciecināmu uzvaru, bet ņemot vērā zaudējumus, to var uzskatīt arī par militāru neveiksmi.

21. gadsimta sākumā Krievijas bruņotajos spēkos tika veiktas reformas, kuru rezultātā Krievijas militārie teorētiski cerēja pielāgot Aukstā kara laika taktisko doktrīnu un „kosmētiski” uzlabot armijas spējas: pārsteidzot pretinieku nesagatavotu, nodrošināt sev nospiedošu pārsvaru uguns jaudā, kā arī īsā laikā kāpinot operācijas tempu panākt izšķirošo priekšrocību un gala rezultātā uzvaru. Šāda pieeja tika pamatota ar to, ka reģionālā karā (globālam karam Krievija tolaik nebija gatava ne ekonomiski, ne politiski) „tuvajā pierobežā” Krievijai vienmēr būs pārsvars par pretinieku konvencionālajā bruņojumā un ieroču sistēmās, kuru krājumi, salīdzinot ar reģionālajiem sāncensiem, Krievijai bija gandrīz neizsmeļami. Līdz ar to Krievijas militārie teorētiski piedāvāja likt uzsvāru uz tādu operāciju veikšanu, kas ātri un pārliecinoši izšķirs kara iznākumu neļaujot pretiniekam mobilizēties aizsardzībai.³²

Šim nolūkam tika piedāvāts balstīties uz šādiem taktikas elementiem:

- stratēģiskā un operatīvā pārsteiguma momenta panākšanu pār pretinieku, veicot **maldināšanas operācijas**.
- **uzdevumam pielāgotu kaujas grupu komplektēšanu** no dažādām vienībām, kas spētu patstāvīgi darboties pretinieka aizmugurē, graužot tā spējas aizstāvēties. Tika uzsvērts, ka kaujas lauka konfigurācija vairs nav lineāra un tas vairs nav arī viendabīgs.
- **pārāku mehanizācijas pakāpi un ar augstu artilērijas piesātinājumu**, kas ļautu darboties kaujas laukā ar ļoti augstu tempu, bet nezaudējot kaujas efektivitāti, kā arī tuvoties pretiniekam strauji un negaidīti.
- **izvairīšanos no spēku mobilizācijas fāzes**, kas varētu atklāt pretiniekam nodomu.

Liela nozīme, īstenojot šādu tipiska „zibens kara” taktiku, tika piedēvēta gaisa desanta karaspēkam un augstas gatavības vienībām, kuru sastāva kodols tika komplektēts galvenokārt no profesionālā dienesta karavīriem.

2008.gada Krievijas karu pret Gruziju var uzskatīt par augstākminēto stratēģijas jauninājumu pārbaudi, turklāt uz to nepilnību analīzes pamata Krievijas bruņotajos spēkos tika veikti tālākie

---

³² Triandafilov V.K. “The nature of the operations of modern armies”, Portland, Oregon, 1994

uzlabojumi un taktiskie precizējumi, kas savukārt tika pārbaudīti praksē sešus gadus vēlāk Ukrainā.

Kopumā publiskajā telpā radies iespaids, ka 2008.gada augusta notikumi Gruzijā bija negaidīts, straujš konflikts, t.s. „piecu dienu karš”, kura iemesli vēl joprojām ir neskaidri, turklāt Gruzijas tēls nav tīrs no aizdomām par Krievijas izprovocēšanu uz „atbildes” triecienu. Šādu pieņēmumu esamība zināmā mērā liecina arī par Krievijas uzvaru propagandas karā (kas bija 2008.gada augusta kara viens no elementiem), kas pret Gruziju, nepārtraukti, bet ar dažādu intensitāti, turpinājās kopš tās neatkarības atgūšanas. Tomēr, lai izprastu 2008.gada augusta notikumus, ir jāpieņem fakts, ka Krievijai vienmēr bija un būs stratēģiskas intereses Dienvidkaukāza reģionā, kuru aizstāvēšanai un realizācijai nepieciešams, lai Tbilisi valdītu draudzīgs režīms bez eiointegrācijas un NATO dalības ambīcijām.

Gruzijas ģeopolitiskais stāvoklis un realizētā ārpolitika ir īpaši svarīga Krievijai, jo tieši Gruzija nodrošina sauszemes tranzītu ar Krievijas tuvāko sabiedroto Armēniju un tai ir svarīga loma Kaspijas jūras oļļudeņražus tranzītā uz Eiropu izmantojot, cauruļvadus, kas nevar neskart Krievijas enerģētiskās drošības intereses. Kopš 2004.gada, kad pie varas nāca prezidenta Mihaila Saakašvili valdība, kas realizēja aktīvu pro-rietumniecisku politiku, Krievijai parādījās akūta nepieciešamība demonstrēt savu atjaunoto ārpolitisko gribu un atgādināt par savu noteicošo lomu Dienvidkaukāzā. Šim nolūkam neliels, bet uzvaru nesošs bruņots konflikts kalpotu vislabākā veidā. Vienlaicīgi, ņemot vērā, ka Gruzijas militāro reformu un bruņoto spēku modernizācijas process ar NATO valstu palīdzību attīstījās ļoti ātri un tika dāsni finansēts (kopsummā ap 10 miljardi ASV dolāru, aizsardzības izdevumiem sasniedzot 4% no iekšzemes kopprodukta), Gruzijas modernizētie bruņotie spēki sāka veidot reālu apdraudējumu neatzītu Abhāzijas un Dienvidosetijas republiku režīmiem un jebkurā brīdī varēja tos sagraut. Šādas iespējas palielinājās ar katru gadu pēc 2004. gada. Ja Krievija zaudētu ietekmi uz saviem satelītiem Abhāziju un Dienvidosetiju Krievijas zaudētu arī ietekmes sviras Dienvidkaukāzā. Nav labāka paņēmiena kā mazināt kādas valsts militāro potenciālu par tā iznīcināšanu bruņota konflikta laikā. Ņemot vērā kopējo Gruzijas ekonomisko vājumu, zaudēts karš padarītu to vēl vairāk atkarīgu no Krievijas tirgus un investīcijām, kā arī veicinātu nevēlama režīma maiņu.

Loģiski vērtējot situāciju Dienvidkaukāzā 2008.gada augusta kara priekšvakarā, var secināt, ka, lai sasniegtu augstākminētos mērķus Krievijas armijas un flotes operācijas laikā būtu ne tikai jāokupē/jāieņem Abhāzijas un Dienvidosetijas teritorijas, kas ir diezgan skaidrs un acīmredzams uzdevums, bet arī jāieņem galvenās Gruzijas ostas- Poti un Batumi. Tas izolētu valsti no jūras, kā arī pārtrauktu energoresursu tranzītu no Azerbaidžānas pa Gruzijas teritoriju, kas nodrošina valsts budžetam ievērojamu ieņēmumu daļu.

Ņemot vērā, ka Krievijas iebrukums Gruzijā 2008.gada augustā bija plānots un gatavots, tā norisē var saskatīt dažus jauninājumus Krievijas bruņoto spēku operatīvā mākslā, kā arī jaunus paņēmienus, kas tika pārbaudīti praksē. Piemēram, svarīgi atzīmēt informācijas kara pasākumu integrāciju ar armijas operāciju, kas kalpo gan operacionālu, gan stratēģisku mērķu sasniegšanai. Ne mazāk iespaidīga bija Krievijas bruņoto spēku spēku demonstrētās spējas pirmo reizi jaunākajā vēsturē veikt kombinētu (*combined*) operāciju, apvienojot kopējam mērķim Jūras, Gaisa un Sauszemes spēku, kā arī Gaisa desanta karaspēka, Miera uzturēšanas spēku un reģionālo zemessardžu vienības (t.sk. kazakus, osetīnu zemessargus un čečenu etniskās apakšvienības), pakļaujot tos vienotai vadībai un koordinējot to darbību.

Krievijas iebrukums Gruzijā bija rūpīgi un ilgstoši gatavota operācija, nevis spontāna reakcija uz Gruzijas „provokāciju” - miermīlīgas Dienvidosetijas galvaspilsētas Chinvali artilērijas apšaudi. Par to liecina, visa operācijas gaita, kuras laikā Krievijas spēkiem, veicot operāciju sēriju Melnās jūras piekrastē un Dienvidosetijas ziemeļos izdevās panākt Gruzijas bruņoto spēku disbalansu, vienlaikus neļaujot tiem koncentrēt spēkus pretuzbrukumam. Tik augsta līmeņa koordināciju starp dažādu spēku veidu vienībām nebūtu iespējams panākt bez rūpīgas iepriekšējās plānošanas un operatīvā plāna izstrādes, kas turklāt tika prasmīgi realizēts. Par iepriekšēju plānošanu liecina arī mērķnoteikšana, kas ļāva Krievijas bruņoto spēku artilērijai un taktisko raķešu sistēmām darboties ar augstu precizitāti ļoti nelabvēlīgos kalnu apstākļos. Neveicot savlaicīgi rūpīgu un precīzu izlūkošanu vai veicot to pēc tam, kad sākās kaujas darbība, tas prasītu vairākas dienas, lai sasniegtu tādu informētības pakāpi par pretinieka spēku izvietojumu, kas ļautu iznīcināt tos ar tik lielu efektivitāti.

Par plānotu gatavošanos uzbrukumam Gruzijai liecina arī karaspēka tuvošanās koridoru (*avenues of approach*) inženiertehniska sagatavošana Krievijas pierobežā. Šim nolūkam 2008.gada vasarā uz Abhāziju tika nosūtītas Krievijas inženierkaraspēka vienība, kas veica dzelzceļa remontu, kas tika pabeigts tikai nedēļu pirms iebrukuma.³³ Savukārt Dagestānā tika veikts autoceļa remonts, kas ved uz kalnu pāreju, kur atrodas, tobrīd jau labu laiku slēgtais, robežas pārejas punkts „Verhņij Lars”. Ņemot vērā kalnainā apvidus īpatnības un pārvietošanās maršrutu ierobežoto skaitu, šādu gatavošanos nevar uzskatīt par nejaušu.

Viens no dezinformācijas elementiem, kas maskēja spēku koncentrēšanu pierobežā 2008.gada vasarā bija Krievijas Dienvidu kara apgabala rīkotās mācības „Kaukāza 2008” (15.jūlijs – 2.augusts), kurā piedalījās 58.armijas vienības un Gaisa desanta karaspēka apakšvienības no Ivanovā, Pleskavā un Novorosijskā dislocētām GDK vienībām.³⁴ Būtisks ir fakts, ka mācībās tika izspēlēta operācijas, kas pēc dažām dienām tika veikta praktiski, proti, mācībās tika apgūta miera uzturēšanas vienības atbloķēšana.³⁵ Nevar noliegt, ka šīs mācības bija iepriekš plānotas, bet karaspēka atstāšana Ziemeļkaukāza poligonos nedēļu pēc to beigām liecina par to gatavošanu kaujas operācijai. Krievijas bruņoto spēku 58.armijas komandieris ģenerālleitnants Jurijs Netkačevs intervijā avīzei „Nezavisimaja gazeta” 2008.gada 18.jūlijā atzina, ka faktiskais karavīru skaits, kas piedalās mācībās „Kavkaz 2008” ir lielāks par oficiāli pieteikto un karaspēks var netikt izvests no reģiona pēc mācību pabeigšanas.³⁶ Mācību aizsegs ļāva Krievijai koncentrēt Abhāzijas un Dienvidosetijas pierobežas reģionā spēkus, kas skaitliski bija līdzvērtīgi Gruzijas spēkiem (ap 20 000 karavīru) un vairākkārtīgi pārsniedza bruņojuma un pieejamo rezervju ziņā. Gruzijas kaujas spējīgākā vienība - 1.kājnieku brigāde tobrīd atradās ārpus valsts robežām OIF misijā Irākā, bet 5.brigāde vēl bija formēšanas procesā. Pavisam kopā Gruzijas bruņoto spēku sastāvā 2008.gada jūlijā bija četras kājnieku brigādes (piektā formēšanas stadijā) un seši atsevišķie bataljoni (tanku, kājnieku, sanitārais, sakaru, nodrošinājuma un radioizlūkošanas).

Spēku samērs Kaukāza reģionā (IISS Military Balance 2008)		
	Krievija	Gruzija
Personāls	107 000	21 150
Tanki	800	128

³³ P. Felgenhauer “The Russian-Georgian War Was Preplanned in Moscow”, Eurasia Daily Monitor , 2014

³⁴ S. E. Cornel “War in Georgia, Jitters All Around”, Current History, vol.107, Nr.711, 2008.

³⁵ Z. Alborov “Russia: Expert on Russia-georgia Conflict, Continuing US Support for Georgia”, Open Source, 07.09.2008.

³⁶ V. Muhin, Nezavisimaja Gazeta, www.ng.ru 18.07.2008.

Kājnieku kaujas mašīnas	2 000+	135
Artilērija	900	109
Taktiskie raķešu kompleksi (SS-21, SS-26)	36+	0
Kaujas lidmašīnas	400+	17
Kaujas helikopteri	147	35
Kara kuģi	122 (MJF)	8
SO zemessardze	1 500	-
Abhāzu zemessardze	23 000	-
kazaki	100-500	-
Čečenu etniskās vienības	800-1 500	-

Jāatzīmē, ka ievērojams pārsvars personālā (vai lielas rezerves) un kaujas tehnika nav uzskatāms par pārmērību, ja kaujas darbība paredzēt kalnainā apvidū. Šaurajās aizās ar ko ir bagāts šis reģions par ar ļoti nelieliem spēkiem, veicot aizkavēšanas operācijas, iespējams ilgstoši apturēt daudz lielāka karaspēka virzību bloķējot ceļus, nobrucinot nogāzes vai iznīcinot tiltus. Diemžēl Gruzijas karaspēkam nav izdevies izmantot apvidus sniegtās priekšrocības sekmīgām aizkavēšanas kaujām.

Šeit būtu svarīgi uzsvērt, ka abu pušu izšķirošais mērķis bija cīņa par kontroles nodibināšanu pār Roki tuneli, vairākus kilometrus garu inženiertehnisku transporta būvi, kas savieno Dienvidosetijas (Gruzija) un Ziemeļosetijas (Krievija) teritoriju virzoties tieši cauri Kaukāza kalnu masīvam. Tā karojošā puse, kas nodrošinātu sev kontroli par šo transporta komunikācijas atslēgas elementu reģionā varētu svinēt uzvaru neatkarīgi no spēka samēra ar pretinieku, jo alternatīvas Roki tunelim nav, izņemot kalnu pārejas. Bet karaspēka virzīšana kalnu pāreju apstākļos ir viegli apturama ar samērā necīgiem līdzekļiem. Ja Gruzijas bruņotie spēki kontrolētu Roki tuneli, tie apturētu vai vismaz aizkavētu Krievijas bruņoto spēku operāciju, un tiktu iegūts laiks starptautiskās reakcijas sasniegšanai. Līdz ar to Krievija pielika visus pūliņus, lai nodrošinātu, ka Roki tunelis kā ārkārtīgi svarīgs transporta mezgls atrastos tās kontrolē vēl pirms sākušās kaujas. Savukārt Gruzijas karaspēks nesekmīgi centās izdarīt to pašu jau pēc 7.augusta. Pirms 7.-8.augusta notikumiem Roki tuneļa Dienvidu portālu kontrolēja Dienvidosetijas zemessardze, savukārt Ziemeļu portāls atrodas Krievijas teritorijā.

Pastāv dažādas versijas, bet ticamākā ir tā, ka realitātē Krievijas spēki pārņēma savā kontrolē Roki tuneļa Dienvidu portālu vismaz 24- 48 stundas pirms laika, ko pieņemts uzskatīt par kara sākumu, un Krievijas karaspēka priekšējās vienības atradās Dienvidosetijas teritorijā vēl pirms Gruzijas puse izdarīja pirmo šāvieni. Daži analītiķi uzskata, ka Gruzijas uzbrukums Chinvali virzienā bija saistīts ar mērķi apturēt Krievijas karaspēka ienākšanu un bloķēt Roki tuneli, tomēr šim nolūkam gruzīniem bija vispirms jāpārņem savā kontrolē Chinvali pilsētu caur kuru vijas vienīgais smagai tehnikai piemērotais kalnu ceļš Roki tuneļa virzienā.³⁷ Līdz šim atklātajos avotos atrodamas pretrunīgas versijas par to, kas izraisīja Krievijas – Gruzijas karu, tomēr no militāra viedokļa arī Gruzijas preventīva rīcība cenšoties liegt Krievijas karaspēkam nesankcionēti šķērsot valsts robežu caur Roki tuneli ir uzskatāma par paš aizsardzību.³⁸ Varētu pat teikt, ka Gruzijas karaspēka pārgājiens tuneļa virziena bijis novēlots, jo balstījās uz nesavlaicīgu izlūkinformāciju.

³⁷ P. Felgenhauer, «Это была не спонтанная, а спланированная война», Novaja Gazeta, 13.08.2008. Nr.59

³⁸ S. E. Cornell, S. Frederick Starr, "The Guns of August 2008: Russia's War in Georgia", Taylor&Francis, 2009. p.156

Neatkarīgi no tā, kas veicināja Gruzijas puses lēmumu uzsākt uzbrukumu Chinvali, tā negaidīti sastapās ar Krievijas karaspēka vienībām, kurām, ievērojot radioklusēšanas režīmu, izdevās slēpti šķērsot robežu un pārsteigt Gruzijas spēkus teritorijā, kur tiem nebūtu jāatrodas, ja robeža netiktu pārkāpta vairākas stundas pirms „oficiāla” kara sākuma. Krievijas karaspēku, kas bāzējās Ziemeļosetijas galvaspilsētas Vladikavkāzas apkārtnē no Chinvali šķīra 167 km kalnu ceļu, ko karaspēkam nav iespējams pārvarēt dažās stundās, jo reglamenti neparedz kāpurķēžu tehnikas maršam vairāk par 50-100 km /24 st. Uzsākot pirmo uguns kontaktu ar Gruzijas spēkiem Chinvali apkārtnē Krievija nodrošināja sev stratēģiskā pārsteiguma momentu, ko vēlāk veiksmīgi izmantoja. Vienlaicīgi jau kopš 2008.gada jūlija Krievija pastiprināja pret Gruziju vērsto stratēģisko komunikāciju (propagandu) apsūdzot Gruzijas pusi par gatavošanos osetīnu genocīdam.

Kopš 8.augusta rīta Krievijas masu informācijas līdzekļi aktīvi apsūdzēja Gruziju pārmērīga spēka lietošanā pret Chinvali pilsētu, kur it kā nebija militāro objektu vai leģitīmu mērķu uzbrukuma operācijai. Tika ziņots par tūkstošiem bojāgājušu civiliedzīvotāju un gandrīz pilnībā iznīcināto infrastruktūru, kas vēlāk izrādījās neatbilstoši faktiskai situācijai. Tomēr pirmās satraucošās ziņas no Chinvali, kļuva par ieganstu vēl lielāku Krievijas papildspēku pārdislokācijai, kas, ieņemot Dienvidosetijas teritoriju, turpināja virzību Gruzijas iekšzemē Gori pilsētas un Poti ostas virzienā.

Līdz ar to secināms, ka Krievijas operatīvās mākslas sasniegumi karā pret Gruziju ir saistīti ar a) maskētu spēku koncentrāciju pierobežā, uz ko Gruzijas nav adekvāti reaģējusi, b) savlaicīgu stratēģiski svarīga transporta sistēmas objekta pārņemšanu savā kontrolē, ko Gruzija nav spējusi bloķēt c) tāda spēku un līdzekļu koncentrāciju Gruzijas teritorijā, kas no pirmajām stundām pēc uguns atklāšanas nodrošināja Krievijai pārāku spēku samēru.

Vienlaikus par rūpīgu plānošanu liecina ne tikai minēto faktoru nodrošināšana, bet arī priekšējo vienību komplektācija, kas atbilst kombinēto bataljona kaujas grupu (BKG) definīcijai. Šādas kombinētas apakšvienības ir efektīvas, bet līdz šim netika oficiāli iekļautas Krievijas karaspēka taktiskajā mākslā. Priekšējās vienības veidoja ne tikai GDK karaspēka apakšvienības, bet arī 58.armijas tanku un artilērijas apakšvienības, kā arī GRU pakļautības apakšvienības no monoetniskiem čečenu bataljoniem. Pēdējo paņēmieni var saistīt ar plānotu psiholoģisko operāciju, jo netipiski agrākai praksei un arī reglamentu prasībām čečenu apakšvienību kaujas tehnikas tika apzīmēta ar uz ātru roku izdarītiem uzrakstiem „bataljon „Vostok””, „Jamadajevci” u.t.t., kas nepārprotami norādīja uz to piederību čečenu karaspēkam. Šādu rīcību var skaidrot ar to, ka gadsimtiem ilga gruzīnu un čečenu tautu līdzaspastāvēšana izveidoja tādu savstarpējo attiecību modeli, kas neveicina vidusmēra gruzīnu karavīra motivāciju pretdarboties čečenu karavīriem. Gruzīnu valodā ir termins “lekianoba” ar ko kopš XVI gadsimta apzīmē Ziemeļkaukāza tautu (vainahu, lezgīnu, osetīnu u.c.) postošos iebrukumus Gruzijas teritorijā, kas notika laupīšanas nolūkos. Modernajā vēsturē “lekianoba” saglabājas tautas vēsturiskā atmiņā transformējoties par ziemeļkaukāziešu etnisko noziedzīgo grupu apzīmējumu, kuram joprojām ir psiholoģiska iedarbība uz vidusmēra gruzīnu, galvenokārt apsverot iespēju kļūt par asinsatriebības subjektu. Iespējams, šis faktors tika ņemts vērā, plānojot psiholoģiskā kara operāciju un izvietojot čečenu karavīrus iebrukuma spēku smailē.

Gandrīz vienlaicīgi ar sauszemes operāciju Dienvidosetijā Krievija uzsāka Melnās jūras flotes un GDK kombinēto operāciju Abhāzijas piekrastē Gruzijas rietumos un koncentrēja sauszemes karaspēku pie tās robežas. Gatavībā atradās arī abhāzu zemessardze. Tomēr galvenais uzsvars šajā reģionā tika likts uz Gaisa spēku operāciju. Frontes aviācija bombardēja svarīgu transporta

infrastrukturā elementu - dzelzceļu Tbilisi – Zugdidi, tādējādi apgrūtinot Gruzijas bruņoto spēku papildspēku pārdislokāciju. 2008.gada 10.augustā „otrā fronte” pārdesmit kara kuģu sastāvā pilnībā bloķēja Gruzijas piekrasti, vienlaikus Abhāzijas Očamčirā no jūras ieradās GDK vienība, kuras tehnika tika transportēta pa nesējiem izremontētu dzelzceļu. Trīs diennakšu laikā Krievijas grupējums Suhumi apkārtnē sasniedza 9000 karavīru un 350 kaujas tehnikas vienību spēku.³⁹ Jāatzīmē, ka acīmredzamas militāras nepieciešamības, veikt tik vērienīgu manevrēšanu Abhāzijā, nebija, jo Gruzijas spēki Kodori aizā neizrādīja nopietnu aktivitāti. Šāda Krievijas bruņoto spēku rīcība skaidrojama ar iepriekš noteiktā plāna realizāciju, kas tika gatavots rēķinoties ar daudz asāku Gruzijas pretreakciju. Tomēr, ja Gruzijas bruņoto spēku vadība arī plānotu pretuzbrukumu Abhāzijā, tas nebūtu iespējams bez lieliem zaudējumiem, jo Gruzijas spēki tika „ieslēgti un aizīmogoti” Kodori aizā, kas savieno Abhāziju un Svanētijas reģionu.

Spēki, kas palika brīvi no Kodori aizas bloķēšanas turpināja virzību dienvidu virzienā un, nesastopot nopietnu pretestību, ieņēma svarīgāko Gruzijas ostu - Poti, kas neapšaubāmi bija Krievijas bruņoto spēku grupējuma Abhāzijā primārais mērķis. Līdz ar to Krievija panāca ne tikai Gruzijas jūras blokādi, Gruzijas bruņoto spēku bloķēšanu Kodori aizā, bet arī paralizēja dzelzceļa satiksmi Rietumu – Austrumu virzienā, vienlaikus izmantojot tā atsevišķus posmus kaujas tehnikas transportēšanai. 72 stundu laikā Gruzijas pretuzbrukums Abhāzijā kļuva neiespējams pat teorētiski. Nepārprotams signāls pasaulei bija fakts, ka Krievijas spēki apstājās tikai dažus kilometrus no Samtredia ciema, kas ir ne tikai svarīgs dzelzceļa un šosejas ceļu mezgls, bet arī Baku – Supsa naftas vada gala punkts. Tādējādi Krievija nodemonstrēja spēju bloķēt Kaspīja jūras baseina energoresursu tranzītu Gruzijas teritorijā.

Īpaša loma Krievijas iebrukuma operācijas realizācijā tika atvēlēta gaisa atbalstam, kas ne tikai veica operatīvās situācijas izlūkošanu, bet aktīvi bombardēja Gruzijas civilos un militāros lidlaukus, t.sk. Tbilisi starptautiskās lidostas gaisa kustības vadības elementus (radarus), cenšoties panākt kauju rajona izolēšanu no gaisa un traucēt Gruzijai veikt kaujas aviācijas lidojumu monitoringu. Vienlaikus Krievija aktīvi izmantoja Gruzijas lidlaukus transporta aviācijas lidojumiem uz Ziemeļkaukāzu un atpakaļ, kas ļāva vēl lielākā tempā kāpināt Krievijas spēku skaitlisko pārsvaru.

No augstākminētā var izdarīt secinājumu, ka pēc būtības Krievija 2008.gada augustā Gruzijas teritorijā veica klasisku, PSRS armijas paraugu, kombinēta uzbrukuma operāciju pret vājāku vai līdzvērtīgu pretinieku – uzbruka vienlaicīgi pa vairākiem maršrutiem, ar maksimālu spēku, kas tika maskēti uzkrāts izejas rajonos, ar to sasniedzot primāro uzdevumu – nodrošināt Dienvidosetijas un Abhāzijas militāro neaizskaramību, kā arī jūras blokādi, kas izslēdza pilnvērtīgu trešo valstu spēku iesaistīšanos konfliktā un bija gatava turpināt uzbrukumu, lai sasniegtu sekundāro mērķi – režīma maiņu Gruzijā. Sekundārā mērķa nesasniegšana nebija saistīta ar konflikta militāro komponenti un visticamāk tas būtu sasniegts, ja būtu pieņemts attiecīgs politiskais lēmums, ko savukārt, ietekmēja starptautiskā reakcija uz primārā mērķa sasniegšanu un Gruzijas teritorijas *de facto* okupāciju.

Īpaši jāatzīmē etniskās tīrīšanas, ko veica osetīnu zemessardze Krievijas okupētajās Dienvidosetijas gruzīnu ciemos. To rezultātā Dienvidosetijā vairs nav gruzīnu apdzīvotu anklāvu, ciemu u.t.t, kas bija mieruzturēšanas spēku klātbūtnes iemesls līdz 2008.gada 8.augustam. Tāpat nevar palikt nepamanīta Krievijas bruņoto spēku prakse izlaupīt, bojāt vai iznīcināt

---

³⁹ G. T. Donovan jr., “Russian Operational Art in the Russo-Georgian War of 2008”, U.S. Army War college, 2009.

pretinieka militāro vai dubultās lietošanas infrastruktūru visur, kur tas ir iespējams arī tad, ja ir izsludināts pamiers, bet ir arī indikācijas, ka Krievijai būs jāatstāj okupētā teritorija.⁴⁰

Acīmredzami, ka Krievijas bruņoto spēku operācijas komandieru rīcības brīvība konflikta laikā tika pakļauta politiskai kontrolei un operācijas norises laikā tika ierobežota, jo atrodoties tika dažu kilometru attālumā no Gruzijas galvaspilsētas Krievijas armijas vienības neizrādīja nodomus to ieņemt, lai gan visas iespējas bija.⁴¹ Tāpat Krievijas bruņotie spēki nepārņēma kontroli par Baku – Tbilisi – Džeihan gāzes vadu un Baku – Supsa naftas vadu. Lai gan Poti osta konflikta laikā tika ieņemta, līdz Batumi Krievijas karaspēks neaizgāja. Tomēr jau Gruzijas galvaspilsētas Tbilisi apdraudējums izraisīja vētrainu diplomātisko reakciju pasaulē un kalpoja Krievijas mērķu sasniegšanai kā minimums informatīvā kara jomā. Tbilisi un Batumi saglabāšanu Gruzijas bruņoto spēku kontrolē lielā mērā izdevās panākt, pateicoties Eiropas Savienības un ASV nostājai. Var teikt, ka diplomātiskais spiediens un Krievijas reakcija uz to paglāba Gruziju no absolūtas sakāves un iespējams no neatkarības zaudēšanas.

Kopumā karš Gruzijā izgaismoja trūkumus Krievijas bruņoto spēku tā laika uzbūvē un spējās. Pirmkārt, kļuva skaidrs, ka, lai savāktu pietiekami lielu kaujas spējīgu grupējumu operācijas vadībai nepieciešams „aplasīt” gandrīz visas lielas vienības valsts teritorijā no Pleskavas trieciendesanta divīzijas profesionāļiem līdz GRU pakļautības paramilitāriem čečenu bataljoniem. Neskatoties uz to, ievērojamu Gruzijā ienākušo Krievijas spēku veidoja obligātā militārā dienesta karavīri, kuru izmantošana ārpus valsts robežām miera laikā ir aizliegta. Otrkārt, nepietiekami labi darbojās radioelektroniskās cīņas apakšvienības, kas nespēja pilnībā „apklusināt” Gruzijas bruņoto spēku komandvadības sakaru līdzekļus un PGA radarus, kā rezultātā tika zaudētas sešas kaujas lidmašīnas Vismaz daļa no tām notriektas ar Krievijas draudzīgo spēku uguni. Puslīdz droši var apgalvot, ka Gruzijas spēki notrieca vienu TU-22M3 bumbvedēju.⁴² Treškārt, acīmredzamas problēmas sagādāja augstas precizitātes ieroču nepietiekamība, kā arī bezpilota lidaparātu trūkums papildizlūkošanai un precīzai mērķu noteikšanai. Iespējams bija arī citi trūkumi, jo jau 2008.gada 15.septembrī tika apstiprināts Krievijas bruņoto spēku reformēšanas plāns, kas fokusējās uz pastāvīgās kaujas gatavības vienību, komandvadības ķēdes optimizēšanu un apmācības pilnveidošanu, šāda reakcija pati par sevi ir būtisks jauninājums, jo nekad līdz šim Krievija ar šādu sparū nav ķērusies pie operatīvi – taktisko kļūdu analīzes un plānu koriģēšanas.

Uzbrukums Gruzijai kopš 2008.gada 8.augusta turpinājās ne tikai uz zemes, gaisā un jūrā, bet arī kibertelpā, galvenokārt *distributed denial of service (DDOS)*, *SQL injection* un *cross site scripting (XSS)* uzbrukumu veidā pret civilo un valdības tiešaistes infrastruktūru.⁴³ Lai gan DDOS uzbrukumu avots nav viennozīmīgi identificējams, DDOS gadījumu skaits un intensitāte pret Gruzijas valsts iestāžu tīmekļa vietnēm strauji pieauga tieši pirms 7-8.augustā un izsīka līdz ar operācijas beigām augusta vidū.⁴⁴ Nevar izslēgt, ka Krievija centās koordinēt armijas darbību fiziskajā telpā (uzbrukumi sakaru retranslācijas torņiem) ar uzbrukumiem Gruzijas valdības serveriem un datortīkliem kibertelpā, pakārtojot šīs darbības kopējo operatīvi – taktisko mērķu

---

⁴⁰ K. Liklikadze, "Lessons and losses of Georgia's five-day war with Russia", Eurasia Daily Monitor, vol.5, Nr.185, 26.09.2008.

⁴¹ G. Friedman, "Georgia why the russians stopped", Strategic Forecasting, 2008

⁴² A. Lavrov, "Russian air losses in the five days war against Georgia", "The tanks of august", The Centre for Analysis of Strategies and Technologies.

⁴³ J. Carr, "Inside Cyber Warfare: Mapping the Cyber Underworld", O'Reilly Media Inc, 2012, p.3

⁴⁴ G. Chapman "Georgia Targeted in Cyber Attack", The Sidney Morning Herald, 13.08.2008.

sasniedzšanai. Tāpat vairākas Gruzijas varas orgānu tīmekļa vietnes tika uzlauztas un izķēmotas (*defacement*), bet šādai darbībai bija samērā mazs praktiskais efekts. Paņēmienu, ar kuru palīdzību Gruzija risināja šīs problēmas, izrādījās samērā neefektīvi, izņemot to, ka valdība savas tīmekļa vietnes izvietoja uz trešo valstu serveriem, kas izraisīja uzbrukumus arī tiem, bet serveri ASV, Polijā un Igaunijā izrādījās vislabāk aizsargāti.⁴⁵

Izvērtējot kiberuzbrukumu efektivitāti un ietekmi, jāņem vērā, ka Gruzija tolaik bija samēra maza interneta izplatība, kas padarīja sabiedrību kopumā mazāk jūtīgu pret tīmekļa traucējumiem. Jo lielāks ir interneta aktīvo lietotāju skaits, jo lielāka būs kiberuzbrukumu efektivitāte, liedzot, izkropļojot vai iznīcinot informāciju. Propagandas karā informācijas telpā Krievijas panākumi ir labāk saskatāmi, galvenokārt tādēļ, ka uzbrūkošo vienību sastāvā tika iekļautas filmēšanas grupas, kas ieguva ekskluzīvu materiālu, kas piesaistīja lielu skatītāju auditoriju.

Krievijas – Gruzijas kara rezultātiem bija tālejošas sekas abu valstu bruņoto spēku attīstībā. Gruzija, kas pirms kara ieguldīja savu bruņoto spēku modernizācijā vairāk kā 10 miljardus ASV dolāru, vēl šobrīd nav atkopusies no zaudējuma. Turpretī Krievijas bruņoto spēku ne pārāk pārlicinošs sniegums, kļuva par pamatojumu steidzamu reformu veikšanai. Krievijas Ģenerā štābs un Aizsardzības ministrija veica analīzi, izdarīja secinājumus un uzsāka savu bruņoto spēku reformu, kuras rezultāti kļuva acīmredzami Krimas aneksijas un Novorosijas konflikta laikā. Vispirms ir atzīmējami uzlabojumi modernu sakaru līdzekļu piesātinātības jomā, kā arī taktiskā līmeņa bezpilota lidaparātu izmantošana, kas Gruzijas kara laikā nespēlēja izšķirošu lomu. Tika identificēts un novērsts viens no galvenajiem trūkumiem, ko parādīja iebrukums Gruzijā – Krievijas kara aviācijas nepietiekamas spējas cīnīties ar pretgaisa aizsardzības sistēmām izmantojot augstas precizitātes ieroču sistēmas. Daļēji Gruzijas kara rezultāti stimulēja jauna tanka (T-14 Armata), kā arī smago kājnieku kaujas mašīnu (T-15) un bruņutransportieru (Kurganec-25) projektēšanas uzsākšanu, kuru perspektīvie prototipi tika demonstrēti Maskavā 2015.gada 9.maijā. Tāpat tika uzlabota karaspēka komandvadības ķēde un panākta kaujas spējīgāko sauszemes spēku pastāvīgās gatavības vienību nokomplektēšana ar personālu un kaujas tehniku līdz gandrīz pilnam štatam (ap 85%). Principiāls uzlabojums bija atteikšanās no divīziju sistēmas Krievijas armijas uzbūvē un pāreja uz brigāžu sistēmu. Kopumā post-Gruzijas kara reformās Krievijas armijā padarīja to atbilstošāku tieši reģionālo konfliktu prasībām, pretstatā globāla kara standartiem, ko par mērķi izvirzīja PSRS.

---

⁴⁵ E. Tikk, K. Kaska, K. Rünneri, M. Kert, A. Talihärm, L. Vihul, "Cyber Attacks Against Georgia: Legal Lessons Identified", CCDCoE, 2008.

3. Krimas aneksijas un Austrumukrainas konflikta izvērtējums

Notikumus Ukrainas Krimas autonomajā republikā 2014.gada februārī – aprīlī, kuru rezultātā autonomā republika antikonstitucionālā ceļā vispirms pasludināja neatkarību no Ukrainas un nekavējoties tika uzņemta Krievijas Federācijas sastāvā, vispareizāk būtu uzlūkot kā revanša stratēģijas turpinājumu, ko Krievija jau izmantoja 2008.gadā Gruzijā, tikai Ukrainas gadījumā šī stratēģija tika papildināta ar jauniem taktiskiem elementiem un kvalitatīvi uzlabotu izpildījumu. Nav šaubu, ka Krievijai turpinot īstenot revanša stratēģiju, Krimā pielietotā stratēģija tiks vēl uzlabota un pilnveidota.

2014.gadā Krimā Krievija pielietoja to pašu scenāriju, ko pati šķietami nosoda. Proti, 2014.gada maijā uzstājoties Maskavas III drošības konferencē Krievijas aizsardzības ministrs un Krievijas Bruņoto spēku ģenerālštāba Galvenās operatīvās pārvaldes priekšnieks, papildinot viens otru, raksturoja t.s. "krāsaino revolūciju draudu" scenāriju šādi: vispirms uz upurvalsts, kurā notiek "krāsainā revolūcija", nevēlamo valdību tiek izdarīts demonstratīvs spiediens apliecinot agresorvalsts (vai to koalīcijas) apņemšanos nepieļaut spēka lietošanu pret nemierniekiem, kas ļautu likvidēt konfliktu pašā tā izcelšanās sākumā. Pēc tam, kad iekšējais konflikts upurvalstī ir pārgājis bruņotā fāzē, agresorvalsts sniedz nemierniekiem materiālo un militāro palīdzību vai atkarībā no situācijas var tikt rīkota militāra operācija, lai sniegtu tiešu atbalstu nemierniekiem apvērsuma pabeigšanai.⁴⁶ Šis apraksts precīzi atbilst Krievijas rīcībai 2014.gada pavasarī Krimas pussalā. Par to liecina fakts, ka Krievija nedemobilizēja tos spēkus, kas jau atradās Krievijas Melnās jūras piekrastes reģionā, lai nodrošinātu XXII Ziemas Olimpisko spēļu drošību Sočos. Faktiski atkārtojās 2008.gada situācija, kad pirms kara ar Gruziju Krievija pēc mācībām "*Kavkaz 2008*" neatgriezta pastāvīgās dislokācijas vietās vairākus tūkstošus elites karavīru, kas vēlāk piedalījās iebrukumā Dienvidosetijā. Līdzīgi arī Krimas aneksijā piedalījās pēc Olimpisko spēļu noslēgšanas saglabātais 30 000 liels izlases karavīru kontingents, ko pastiprināja vēl vismaz 10 000 karavīri no speciālās nozīmes karaspēka operatīvā grupējuma. Papildus tam, lai novērstu iespējamās provokācijas Olimpisko spēļu laikā, Ziemeļkaukāzā tika izvērsta un paaugstinātā gatavībā atradās Krievijas Dienvidu kara apgabala 58.armija (līdz 70 000 karavīru, vairāk par 600 tankiem, ap 2 000 citu kaujas tehnikas vienību), kas guva kaujas pieredzi 1. un 2. Čečenijas karā, kā arī 2008.gada karā pret Gruziju.

Papildus karaspēka grupējumam, kas atradās pie Ukrainas austrumu robežas, Krimas teritorijā saskaņā ar Ukrainas-Krievijas līgumu par Krievijas Melnās jūras flotes Krimas bāzi bija pastāvīgi dislocēti no 16 000 – 25 000 Krievijas karavīru (no tiem ap 2 000 jūras kājnieki), ko operācijas sagatavošanās fāzē papildināja slēpti infiltrētie speciālās nozīmes karaspēka karavīri.⁴⁷ Aneksiju operāciju atviegloja fakts, ka Krievijas Melnās jūras flotes objekti (tāpat kā Ukrainas bruņoto spēku objekti) bija izvietoti ne tikai Sevastopolē un tās tuvumā, bet pa visu Krimas pussalu, kas ļāva legāli pārvietot kaujas grupas tuvāk ieņemamiem objektiem. Praktiski operācijās veikšanā tika iesaistīti ne vairāk par 10 000 Krievijas karavīriem un riteņu bruņutehnika (BTR-80). Svarīgu lomu Krimas aneksijā nospēlēja arī steigā organizētā vietējā pro-kremliskā zemessardze, t.s., "Krimas kazaki", kuras aktīvo daļu veidoja ap 5 000 kazaku no dažādiem teritoriāliem "pulkiem".

⁴⁶ A. Tikhonov "Откуда исходят угрозы миру", Krasnaja Zvezda, <http://redstar.ru>, 27.05.2014.

⁴⁷ «Соглашение между Российской Федерацией и Украиной о статусе и условиях пребывания Черноморского флота Российской Федерации на территории Украины,» 1997.

Vēl lielāka Krievijas karaspēka rezerve tika izveidota 2014.gada 26.februārī, kad Krievijā sākās pēkšņa kaujas gatavības pārbaude Rietumu kara apgabalā, kuras ietvaros tika aktivizēti vēl ap 30 000 tūkstoši elites karavīru, galvenokārt no Gaisa desanta karaspēka vienībām. Iesākto kaujas gatavības pārbaudi turpināja ar Centrālo kara apgabalu, kurā tika aktivizēti 65 000 tūkstoši karavīru, kas bija gatavi veikt pārdislokāciju 72 stundu laikā. Lai izvairītos no pārmetumiem par 2011.gada Vīnes dokumenta nosacījumu neievērošanu (kopējais mācībās iesaistīto skaits pārsniedza 9000 karavīru robežlielumu, kas prasa starptautisku izziņošanu) Krievija uzstāja, ka katra kaujas gatavības pārbaudē iesaistītā vienība vai apakšvienība veica plānotos vingrinājumus, kas nav uzlūkojami kontekstā ar citu vienību mācībām.⁴⁸

Savukārt uz 2014.gada martu Ukrainas bruņoto spēku kontingentu Krimas teritorija veidoja tikai ap 18 000 karavīru, no tiem lielākā daļa bija demoralizēta un vēlāk dezertēja no Ukrainas bruņoto spēku sastāva. Līdzīgs lojalitātes trūkums tobrīd bija raksturīgs Ukrainas armijai kopumā, pēc dažu ekspertu novērtējuma kaujas spējīgas vienības veidoja tikai 6-8 tūkst. karavīru no 80 tūkst. karavīru lielās Ukrainas armijas. Par Ukrainas armija psiholoģisko un morāles stāvokli Krievija bija labi informēta, jo vairāki Ukrainas armijas augstākie virsnieki neslēpti simpatizēja Krievijai un atbalstīja tās mērķus Krimā.

No augstākminētā izriet, ka 2014.gada pavasarī Krievijas bruņotie spēki aktivizēja Krimā, Krievijas Melnās jūras piekrastē, Dienvidu kara apgabalā, Centrālā un Rietumu kara apgabala dienvidu daļā 200 000 - 300 000 lielu karaspēka grupējumu, kas bija ar uzviju pietiekami, lai, vajadzības gadījumā, neitralizētu Ukrainas bruņoto spēku Krimas garnizonu vai sastopoties ar Ukrainas bruņoto spēku pretestību veiktu konvencionāla kara uzbrukuma operāciju, kuras ietvaros uzbrūkošai armijai jānodrošina vismaz trīskārtējs pārsvars par pretinieku. Krievijas karaspēka kaujas gatavība sasniedza maksimumu, kas netika novērots kopš Aukstā kara beigām. Šāda spēka demonstrācija mazināja Ukrainas valdības vēlmi aktīvi pretoties Krimas aneksijai, jo tas varētu novest pie "pilna profila" kara ar Krieviju, kuram Ukraina nebija gatava. Tendenci aktivizēt un akumulēt lielākus spēkus nekā nepieciešams operācijas veiksmīgam iznākumam, Krievija demonstrēja arī 2008.gadā karā pret Gruziju un tas nu jau ir uzskatāms par šablona taktiku, kuras iespējamība jāpatur prātā, prognozējot Krievijas tālāku rīcību.

Ņemot vērā, ka iekšpolitiskie notikumi Ukrainā, kurus Krievija izmantoja kā izdevīgu momentu Krimas aneksijai, ir plaši zināmi, ir vērts pievērst uzmanību mazāk zināmiem, bet ne mazāk svarīgiem notikumiem, kas raksturo Krievijas jaunāko taktiku veicot "speciālā kara" operācijas. Indikatori, kas signalizēja par Krievijas attieksmi un plāniem attiecībā uz Krimas atgriešanu parādījās jau 1993.gada 9.jūlijā, kad Krievijas Federācijas Augstākā padome pieņēma rezolūciju par Sevastopoles pilsētas atzīšanu par Krievijas teritoriju.⁴⁹ Vēlāk 2008.gadā mājieni par Krievijas īpašo interesi attiecībā uz Krimas teritorijas piederību parādījās Krievijas prezidenta runā NATO samita laikā Bukarestē, kur Ukrainai un Gruzijai tika pavērta iespēja iestāties NATO. Vladimirs Putins savā runā norādīja, ka Ukraina ir "ļoti sarežģīts valstisks veidojums" un, ja tajā parādīsies "NATO problemātika", tas var apdraudēt šīs valsts pastāvēšanu.⁵⁰ Jau 2009.gadā Krimā notika demonstrācijas, kuru dalībnieki pieprasīja Krievijas atbalstu separātismam un apšaubīja Ukrainas jurisdikciju. Ja šie indikatori tiktu adekvāti novērtēti un analizēti, 2014.gada

---

⁴⁸ Vienna Document, 2011. <http://www.osce.org/ru/fsc/86600>

⁴⁹ "Севастополь: Вчера И Сегодня В Документах", Observer Nr.21, 1993, http://www.observer.materik.ru/observer/N21_93/21_01.HTM

⁵⁰ V. Putina uzruna NATO samitā Bukarestē, 2008 <http://www.unian.net/politics/110868-vyistuplenie-vladimira-putina-na-sammite-nato-buharest-4-aprelya-2008-goda.html>

pavasara notikumi nekļūtu par pārsteigumu. Katrā gadījumā, šie indikatori nepalika nepamanīti - saskaņā ar laikraksta *Wall Street Journal* avotu datiem 2013.gada decembrī ASV izlūkošanas dienesti brīdināja ASV prezidentu par iespējamo Krievijas iebrukumu Krimā.⁵¹

Vairākas pazīmes liecina, ka Krimas aneksija kā militāra operācija sākusies 2014.gada 22.februārī, vienlaikus ar Ukrainas prezidenta bēgšanu uz Krieviju. Iestājies varas vakuums, kas radīja ideālus militāri-politiskus apstākļus Krimas pussalas anektēšanai, jo saskaņā ar Ukrainas konstitūciju tieši prezidents ir valsts suverenitātes un teritoriālās nedalāmības garants. Visticamāk slēpta papildus Krievijas bruņoto spēku speciālās nozīmes karaspēka vienību izvēršanās (t.s. "zaļie cilvēciņi") uz Krimu sākusies jau 22.-23.februārī, ko netieši apstiprina dažas informācijas noplūdes.⁵² Slēptai karaspēka infiltrācijai tika izmantoti Krievijas Melnās jūras flotes lielie desantkuģi, kas regulāri kursē no bāzes Novorosijskā (Krievija) uz bāzi Sevastopolē (Ukraina, Krima), līdz ar to karaspēka pārvietošana tika maskēta ar ikdienas rutīnu.

26.februārī Simferopolē pie Krimas parlamenta ēkas notika sadursmes starp pro-kremliskiem demonstrantiem un Ukrainas nedalāmības aktīvistiem. Saskaņā ar laikraksta *Wall Street Journal* avotu sniegto informāciju 2014.gada 26.februārī ASV izlūkošanas dienesti brīdināja ASV prezidentu par Krievijas nu jau nenovēršamu iebrukumu Krimā 27.februārī neidentificētas bruņotas personas ieņēma virkni administratīvo ēku un Simferopoles lidostu. Tajā pašā diena Krimas autonomās republikas parlaments nobalsoja par referendumu rīkošanu izvirzot jautājumu par Krimas iekļaušanu Krievijas sastāvā. 28.februārī Krievijas valsts Domes deputātu grupa iesniedza likumprojektu, kas ļauj uzņemt Krievijas sastāvā citu valstu daļas, ja attiecīgu valstu valsts varas orgāni nav spējīgi pildīt sava funkcijas un aizsargāt savus pilsoņus un ir noticis referendums vai, ja pie Krievijas ar lūgumu ir vērsušies attiecīgas valsts daļas varas orgāni.⁵³

Vienlaikus visā Krimas teritorijā kazaki, pašaizsardzības spēki un "zemessardze" bloķēja vai ieņēma virkni stratēģiski svarīgu objektus, t.sk, Perekopas zemesšaurumu, kas savieno Krimu ar pārējo Ukrainas sauszemes teritoriju, kā arī notika iebrukumi daudzos citos militārās un administratīvās infrastruktūras objektos. Savukārt objekti, kuros bija sagaidāma pretestība tika bloķēti (aplenkti) ar kazaku spēkiem, kurus atbalstīja Krievijas specvienību karavīri uniformās bez atšķirības zīmēm. Perekopas bloķēšana padarīja neiespējamu papildspēku ieviešanu pa sauszemi, bet Krimas Simferopoles un Belbekas lidlauki tika bloķēti un kļuva Ukrainas valdībai nelietojami.

4.martā Krievijas prezidents oficiāli noliedza Krievijas karavīru dalību Krimas notikumos. 5.-6.martā Krievijas karavīri apzināti nogremdēja pretzemūdeņu kuģa "Očakov" vraku bloķējot izeju Melnajā jūrā no Donuzlav līča, tā rezultātā Ukraina zaudēja iespēju izmantot vismaz septiņus savus kara kuģus. Vēlāk pastiprinot blokādi Krievijas jūrnieki Donuzlav līča vārtos nogremdēja vēl četrus kuģu vrakus. 2014.marta sākumā visā Krimas pussalā turpinājās Ukrainas bruņoto spēku daļu (kopā ap 190) bloķēšana, kas notika gandrīz bez incidentiem, atsevišķos gadījumos tika izdarīti brīdinājumi šāvienu. Ukrainas karavīri nemēģināja debloķēt objektus, bet kazaki un "zemessargi" izvērta aktīvu propagandas kampaņu cenšoties panākt Ukrainas karaspēka padošanos vai vismaz atbrūnošanu. Daļēji tas arī izdevās, jo Ukrainas armija

---

⁵¹ A. Entous, U.S. Scurries to Shore Up Spying on Russia, *Wall Street Journal*, 24.03.2014.

⁵² A. Afanasjev, "Спецкомандировка в Крым", <http://werewolf0001.livejournal.com>

⁵³ Комитет Государственной Думы по конституционному законодательству, Законопроект № 462741-6

praktizēja vienību komplektēšanu pēc dzīvesvietas principa, līdz ar to ap 70% Ukrainas karaspēka Krimā bija vietējie iedzīvotāji, kuri vairākumā atbalstīja Krimas separātismu.

16.martā Krimā notika "referendums" (bez ārzemju novērotāju piedalīšanās un pretrunā ar Ukrainas konstitūciju) par Krimas atkalapvienošanos ar Krieviju, ko atbalstīja absolūtais vairākums dalībnieku (pēc oficiāliem datiem referendumā piedalījās 81% iedzīvotāju, no tiem 97% pauda atbalstu pievienošanai Krievijai). Uz referendumu brīdi Krievija intensificēja propagandas karu un pilnībā bloķēja Ukrainas televīzijas kanālu retranslāciju Krimā. Tika aizturēt vismaz 15 Ukrainas žurnālisti, kas atspoguļoja notikumus Krimā. Krimas tatāru, līderi tika iebiedēti vai aizturēti kā organizētākās vietējās opozīcijas pārstāvji. 17.martā Krimas republika pasludināja savu neatkarību. 18.martā notika t.s. "Simferopoles incidents", kura laikā cenšoties ieņemt Ukrainas kara flotes kartogrāfijas centru gāja bojā viens pro-krieviskais kazaks un viens Ukrainas karavīrs no objekta apsardzes, vēl divi cilvēki tika ievainoti. Neviena puse joprojām neatzīst uguns atklāšanu, tādēļ visplašāk ir izplatīta versija par kāda "trešā spēka" snaipera uguni.⁵⁴ Tajā pašā dienā Krievija un Krimas republika parakstīja līgumu par Krimas uzņemšanu Krievijas federācijas sastāvā. Pēc 18.marta krasi mainījās Krievijas karavīru taktika attiecībā uz bloķētām Ukrainas karaspēka vienībām, tā kļuva agresīvāka un no bloķēšanas Krievijas karavīri ķērās pie karaspēka daļu ieņemšanas. Uz to brīdi Ukrainas karavīri bija vēl vairāk demoralizēti un pretestību neizrādīja, jo daļa karavīru cerēja turpināt dienestu Krievijas bruņoto spēku sastāvā. Šāda iespēja viņiem tika dota un daudzi to pieņēma.

Ņemot par pamatu aprakstītos notikumus visu Krievijas bruņoto spēku Krimas aneksijas operāciju var iedalīt vismaz trīs fāzēs:

1.fāze plānošana un priekšnosacījumu veidošana

X – 14 diennaktis - politiskā fona sagatavošana. Karaspēka grupējuma formēšana un koncentrēšana, pārdislokācija (izmantojot leģitīmu aizsegu, tranzīts, mācības, pārbaude u.t.t.) tuvāk topoša konflikta reģionam;

X -72 st. - specvienību iefiltrēšana konflikta teritorijā. Uniformu un atšķirības zīmju izmantošana atkarībā no situācijas un uzdevuma. Iefiltrēšanas līdzekļi var būt visdažādākie, bet vairāku desmitu karavīru apakšvienības (vads, rota) var tikt pārvietotas ar civiliem kuģiem vai desanta kuģiem;

2.fāze - konflikta eskalācija un kaujas darbība

X – 0 - Politisks notikums (provokācija, diversija, paziņojums, deklarācija, ultimāts), kas leģitimizē operāciju;

X +14 st. - Izvirzīšanās izejas punktos. Karaspēka atklāta parādīšanās konflikta zonā. Kontakta uzņemšana ar vietējiem atbalstītājiem Sabiedrībai redzamās operācijas daļas sākums;

X+24 st. - transporta infrastruktūras objektu ieņemšana, bojāšana vai bloķēšana;

X+72 st. - sakaru un administratīvās infrastruktūras objektu ieņemšana vai bojāšana;

3.fāze - stabilizācija

X+96 st. - pretošanās perēkļu izolācija un/vai likvidācija;

X+5 diennaktis - konflikta de-eskalācija;

X+10 diennaktis - operācijas rezultātu nostiprināšana un leģitimizēšana

Konkrētā gadījumā Krimas operācijas iznākumu veicināja ilgstoša Krievijas karaspēka atrašanās Ukrainas teritorijā, praktiski neierobežotas pārvietošanās iespējas pussalas teritorijā, kas

---

⁵⁴ "Fatal incident in Simferopol 'provocation' - Russia's ambassador to NATO" Voice of Russia, 2014.

veicināja izlūkošanas informācijas ieguvu un ļāva slēpti pārvietot karaspēku uz izejas pozīcijām. Kopīga ar Ukrainas karaspēku Krimas lidlauku un ostu izmantošana ļāva infiltrēt papildus karaspēku, neizsaucot aizdomas. Visbeidzot Ukrainas centrālās varas neizlēmība un motivācijas trūkums neļāva organizēt pretošanos. Nevar izslēgt, ka notika arī nodevība un Kijevas pavēļu un rīkojumu sabotāža. Ukrainas iekšlietu sistēmas struktūrvienības Krimā no operācijas sākuma sadarbojās ar Krievijas karaspēku un vietējo pro-krievisko zemessardzi. Civilās sabiedrības protesti bija lokāli, mazskaitlīgi un nenožīmīgi. Paliek neskaidrs kādēļ 2014.gada 4.martā Krievija noliedza sava karaspēka iesaisti Krimas notikumos, ko var uzskatīt gan par ārpolitisku kļūdu, gan par kāda alternatīva plāna esamību, kas neparedzēja Krimas inkorporāciju Krievijā, tomēr Rietumu pasivitāte un neiejaukšanās aneksijas procesā ļāva iztikt bez vēl vienas neatzītas valsts izveidošanas.

Velkot paralēles ar Dienvidosetijas okupāciju un Krimas aneksijas iemesliem iezīmējas Krievijas motivācijas faktori, kas daļēji jau ir iekļauti Krievijas aizsardzības doktrīnā un arī nākotnē ietekmēs tās ārpolitiskos un militāros centienus:

- Krievijas ieskatā NATO ir potenciāls pretinieks karā. Pēc 2004.gada jaunu NATO valstu uzņemšana, kas robežojas ar Krievijas teritoriju vai atrodas tās "eksistenciālo" interešu zonā, ir interpretējams kā tiešs Krievijas nacionālās drošības apdraudējums.
- Dalību Eiropas Savienībā vai asociāciju ar Eiropas Savienību Krievija uzskata kā priekšnosacījumu dalībai NATO, tādēļ cenšas bloķēt ne tikai NATO paplašināšanos, bet arī bijušo PSRS republiku tuvošanos Eiropas Savienībai (Baltkrievija, Moldova, Gruzija, Ukraina).
- Strauja NATO dalībvalstu militāro spēju paaugstināšana (arī kā atbilde uz Krievijas bruņošanos) Krievijas pierobežā tiek traktēta kā apdraudējums (iespējamās NATO bāzes Baltijā).
- Šobrīd neeksistē politiskā robeža vai militāro zaudējumu cena, ko Krievija nebūtu gatava maksāt, lai nodrošinātu savu nacionālo drošību kontekstā ar iepriekšminēto izpratni par NATO mērķiem un nodomiem. Tomēr, kā rāda bruņoto spēku progress pēc kara ar Gruziju un arī Krimas aneksijas operācijas norise, īstermiņā Krievija vēl nebūs spējīga militāri koncentrēties uz vairākiem (vairāk par vienu) stratēģiskiem virzieniem (Centrālāzija, Baltija, Dienvidkaukāza, Arktika, Tālie Austrumi), bet mērķtiecīgi strādā, lai šādas spējas tiktu sasniegtas līdz 2020.gadam, kad Krievija būs spējīga vairāk kā vienas reģionālās krīzes vadīšanai. Dienvidu kara apgabalā nepastāv liela mēroga apdraudējumi Krievijas interesēm, jo Ukrainas un Gruzijas pievienošanās NATO pārskatāmā nākotnē nav sagaidāma. Turpretī sacensība par resursiem Arktikā, Islāma Valsts aktivizēšanās Centrālāzijā un Ziemeļvalstu un NATO militārā kooperācija ir potenciālie apdraudējuma faktori nākamo 10 gadu perspektīvā, kas prasīs arī Krievijas bruņoto spēku klātbūtni reģionos un kaujas iesaisti.
- Krievija ir sasniegusi savus mērķus Ukrainā, lai arī ne pilnībā, jo efektīvi novērsusi tās iespējamo iestāšanos NATO. Kontrole par Ukrainas teritoriju nekad nebija Krievijas tiešais mērķis, bet draudzīgāku spēku nākšana pie varas Kijevā nav izslēgta jau tuvākajā nākotnē.

Nemot vērā Krievijas pašreizējo spēju vadīt ne vairāk par vienu stratēģiskā līmeņa operāciju vienlaicīgi, Latvijai un citām Baltijas valstīm līdz ar kaujas darbības samazināšanos Ukrainā un Krievijas pilna mēroga iebrukuma iespējas mazināšanos, tuvākajā 2-3 gadu perspektīvā

jāpalielina modrību un detalizētāk jāplāno aizsardzības pasākumus, kamēr nebūs zināms, kas kļūs par nākamo Krievijas militāri-stratēģiskā fokusa centru.

Latvijai, pašreizējā situācijā, būtu jāērēķinās vai nu a) ar pilna mēroga kaujas operācijas iespējamību pēc 2008.gada kara parauga vai b) ar maskētu un politiski pamatotu operāciju pēc Krimas aneksijas operācijas līdzības. Pirmais variants ir bīstamākais, bet otrais iespējamākais. Abiem scenārijiem ir raksturīgs indikators - savlaicīga lielu spēku un līdzekļu koncentrēšana pierobežā mācību vai pēkšņas kaujas gatavības pārbaudes aizsegā, kā tās notika Ziemeļkaukāzā 2008.gada jūlijā-augustā, pirms iebrukuma Gruzijā, un 2014.gada februārī-martā Dienvidu, Centrālā un Rietumu kara apgabalā pirms invāzijas Ukrainā. Lielu karaspēka vienību pārvietošanu ir grūti noslēpt, tādēļ šāda rīcība ir vērtīgs indikators, kas 7-10 diennaktis iepriekš norāda uz potenciālu, kas var tikt izmantots agresijai. Šāda indikatorā acīmredzamība, rada vēl vienu Krievijas iespējamās rīcības scenāriju – c) zibenskaru, tomēr tā varbūtība Baltijas reģionā ir pietiekami zema, lai gan nav izslēdzama pavisam. Pavisam šādu iespēju varētu izslēgt, ja potenciālā iebrukuma objektam ir paš aizsardzības spējas, kas ir līdzvērtīgas tiem spēkiem, kas pastāvīgi dislocētas kaimiņvalsts pierobežā un tiks izmantoti zibenskarām.

Vēl viens kopīgs indikators, kas raksturīgs visiem scenārijiem ir intensīva (salīdzinot ar ilgtermiņā novēroto ikdienas fonu) propagandas kampaņa, kuras ilgums nevar būt mazāks par laiku, kas nepieciešams, lai panāktu vēlamās kvalitatīvas izmaiņas mērķauditorijas uzskatos, kam seko masu demonstrācijas, mītiņi u.c. publiskas akcijas, kas var kļūt par vismaz daļēji ticamu pamatojumu plānotai spēka operācijai gan starptautiskai, gan pašas valsts sabiedrībai.

Lai gan Krimas aneksijas operācijas gaitā nav atklājušies pierādījumi par Krievijas speciālo operāciju spēku (SOS) izmantošanu, nākotnē jāērēķinās, ka 2013.gadā izveidotā pavēlniecība un Speciālās nozīmes centrs Piemaskavas Kubinkā-2 ir radīti speciāli, lai gatavotu augstas raudzes Speciālo operāciju spēku speciālistus (sākotnēji ap 500 cilvēkiem, kas darbojas mazās 8 līdz 10 cilvēku grupās) pagrīdes vai maskētām bruņotās opozīcijas (partizānu) grupu izveidošanas operācijām ārvalstīs ar mērķi sasniegt ne tikai militārus, bet arī politiskus mērķus. Krievijas speciālo operāciju spēkus nevajadzētu jaukt ar speciālās nozīmes karaspēku (specnaz), jo SOS tiek izmantoti, galvenokārt, zemas intensitātes konfliktos, kad klasisku kaujas formējumu izmantošana tiek uzskatīta par neefektīvu vai priekšlaicīgu un politisko apsvērumu dēļ nepieciešama ātra un efektīva nelielu mobilu grupu darbība neafišējot to piederību konkrētai valstij. SOS risina ne tikai militāra rakstura uzdevumus, bet izmantojamas arī politisko, ekonomisko un psiholoģisko mērķu sasniegšanai citu valstu teritorijā. Krievijas Speciālo operāciju spēki ir jauninājums, kura ietekmi uz Krievijas operācijām ārzemēs varēs noverot pavisam drīz. Īpašā apmācība, labākais bruņojums un sakaru līdzekļi, kā arī saīsināta komandvadības ķēde, ir īpaši piemērotas aneksijas operācijām pēc Krimas parauga. Turklāt, speciālo operāciju karaspēka karavīru parādīšanos Latvijas teritorijā var gaidīt ne tikai uniformā bez atšķirības zīmēm, bet arī civilā apģērba vai pat svešas valsts armijas uniformā.

Ukrainā 2015.gada 7.aprīlī atzīmēja gadu kopš t.s. antiteroristiskās operācijas sākuma (ATO), kas strauji progresēja par pilsoņu karu, bet šobrīd atgādina pilnvērtīgu konvencionālu bruņoto konfliktu. Ukraina nav pasludinājusi izņēmuma (kara) stāvokli Doņeckas un Luganskas reģionos, tādēļ, neskatoties uz politisku paziņojumiem, pagaidām nav tiesiska pamata uzskatīt **notiekošo Austrumukrainā** par karu vai agresiju ANO 1974.gada 14.janvāra rezolūcijas Nr.3314

izpratnē.⁵⁵ Šobrīd Krievijas līdzdalība un atbalsts nemiernieku spēkiem Austrumukrainā ir acīmredzama, bet pierādījumi nav apkopoti un juridiski pamatoti, kas ļauj traktēt notiekošo bruņotu konfliktu plašā spektrā no teroristiskā uzbrukuma līdz pilsoņu karam un ārvalsts intervencei. Kopš Krimas aneksijas šādu Krievijas taktiku pieņemts apzīmēt par "hibrīdkaru", kur uzsvars tiek likts uz pretinieka pretošanās gribas salaušanu, izvairīšanos no tieša kontakta un valsts opozīcijas bruņošanu.

Nosacīti par Austrumukrainā pielietotās stratēģijas sākumu var uzskatīt iepriekš aprakstītos Krievijas Ģenerālštāba priekšnieka Valērija Gerasimova 2013.gada februārī formulētos nelineāras karadarbības jeb hibrīdkara principus, ko kumulatīvi raksturo a) trausla un nenoteikta robeža starp karu un mieru, b) kara nepieteikšana vienlaikus veicot kaujas darbību un c) kombinācija ar politiskiem, ekonomiskiem un informatīviem uzbrukumiem, balansējot uz robežas, kas neļauj starptautiskai sabiedrībai izstrādāt vienotu uzskatu par notiekošo un atzīt agresijas aktu.⁵⁶ Krievijas darbība Austrumukrainā tiek rūpīgi sabalansēta tā, lai neviena Rietumu valsts nevarētu tur notiekošo uzskatīt par apdraudējumu savai pastāvēšanai vai būtiskām interesēm, kas varētu izraisīt tikpat aktīvu starptautisku pretreakciju.

2014.gada aprīlī daudzi Ukrainā cerēja, ka nemiernieku atsevišķu sagrābto objektu atbrīvošanu virknē Austrumukrainas apdzīvoto vietu izdosies panākt ATO ietvaros, ātri un bez lieliem zaudējumiem, tomēr tas nenotika, jo netika pareizi novērtēts Krievijas iesaistes mērogs un mērķi, kas sniedz daudz tālāk par dažu reģionu atšķelšanu no Ukrainas. Krievija ieinteresēta Ukrainas ārpusbloku statusa saglabāšanā, kas šobrīd ir atcelts. No šodienas pozīcijām redzams, ka Austrumukrainas sagrābšanas plāns ir Krimas aneksijas plāna turpinājums, jo, līdzīgi kā Krimas gadījumā, sākotnēji uzsvars tika likts uz vietējo pro-kremlisko opozīciju, kas pārtapa par vervēšanas bāzi nemiernieku karaspēkam. Krievijas aprēķins, visticamāk, bija balstīts uz to, ka nemieri pārņems visu Austrumu, Dienvidu, kā arī Centrālo Ukrainu un masīvs Krievijas bruņoto spēku atbalsts nebūs nepieciešams, tomēr šis plāns daļēji nerealizējās, jo separātisma atbalstītāju, kas būtu gatavi aizstāvēt "Novorosiju" ar ieročiem rokās, izrādījies mazāk nekā tika prognozēts.

Lai aktivizētu destruktīvos procesus 2014.gada martā – aprīlī Krievija iepludināja Austrumukrainā Krimas aktīvistus, aktīvos un bijušos specdienestu un armijas instruktorus, kas kļuva par bruņotu grupu kodolu ap kurām grupējās vietējie nemiernieki. Var uzskatīt, ka šis (pirmais) etaps simboliski noslēdzies ar Slavjanskas ieņemšanu (2014.gada 12.aprīlī). No šī brīža Krievijas materiāli tehnisko atbalstu nemierniekiem vairs nebija iespējams efektīvi noslēpt, bet to turpināja noliegt.

Tomēr, kā pierādīja Ukrainas bruņoto spēku 2014.gada vasaras panākumi atbrīvojot vairākas apdzīvotās vietas, Krievijas atbalstītie un apbruņotie nemiernieki nespēja nodrošināt "Novorosijas" ietekmes zonas paplašināšanos, tādēļ, kopš 2014.gada rudens, Krievijas atbalsts nemierniekiem tika restrukturizēts, pastiprināta hierarhiskā vadības vertikāle un standartizēta pus-bandītisko vienību organizatoriskā struktūra. 2015.gada ziemā notika pa daļai vadāmu "Novorosijas" nemiernieku vienību iekļaušana t.s. "tautas milicijas" brigādēs, kas noritēja pārvarot atsevišķu lauka komandieru pretošanos, jo tie nevēlējās pakļauties centralizētai vadībai, lai nezaudētu ietekmi un kontroli par ieroču un finanšu plūsmām. 2015.gada ziemas reformas rezultātā daudzi nepakļāvīgie nemiernieku lauka komandieri zaudēja amatus (Girkins)

⁵⁵ Ukraine's Poroshenko talks of 'real war' with Russia, BBC, 20.05.2015.

⁵⁶ V. Gerasimov, "Ценность науки в предвидении", Военно-промышленный курьер, 2013.

vai tika fiziski iznīcināti (Iščenko, Bednovs), līdz 2015.gada aprīlim nosacītu neatkarību saglabāja tikai vienība "Prizrak", kas pēdējā iekļāvās Novorosijas tautas milicijas brigāžu sastāvā, tomēr jau maijā nenoskaidrotos apstākļos tika nogalināts "Prizraka" komandieris Aleksejs Mozgovojs. Vienlaikus, konstatējot nemiernieku tautas milicijas vienību (faktiski zemessardzes) kaujas spēju ierobežojumus Krievija palielināja savu regulāro vienību karavīru (piekomandēto un brīvprātīgo) klātbūtni reģionā, kas attiecīgi palielināja sagūstīto, kritušo un ievainoto Krievijas pilsoņu skaitu (gājuši bojā ap 500), kas arvien vairāk apgrūtina Krievijas līdzdalības maskēšanu.⁵⁷

Svarīgi būtu atzīmēt, ka 2008.gada Krievijas – Gruzijas karā pielietotā taktika atšķīrās no Krimas aneksijas, tāpat arī divu Ukrainas austrumu reģionu sagrābšanā parādās jaunas iezīmes, kas gadu pēc operācijas sākuma ļauj Krievijai samērā veiksmīgi noliegt sava regulārā karaspēka vienību iesaisti Ukrainas "iekšējā konfliktā". Pirmā šādas taktikas pazīme - sākotnējā fāzē notiek vietējo nemiernieku apbruņošana un organizēšana, ko veic Krievijas bruņoto spēku profesionālie komandieri un instruktori, kurus, iespēju robežās, atlasa no aktīvā dienesta vai rezerves karavīriem, kuriem ir saikne (izcelsmes vieta, bijusi studiju, darba vai dienesta vieta, dzīvo radnieki u.t.t.) ar reģionu, kurā plāno veikt kaujas darbību. Šāda taktika ļāva ilgu laiku (līdz 2014.gada jūlijam-augustam) veiksmīgi maskēt Krievijas profesionālā dienesta karavīru (instruktoru un virsnieku) klātbūtni reģionā.

Otra pazīme ir raksturīga visām šajā pētījumā apskatītajām Krievijas operācijām kopš 2008.gada, proti, Krievija savā pierobežā koncentrē spēkus, kas ar uzviju būtu pietiekami stratēģiska līmeņa uzbrukuma operācijai. Jau 2014.gada 25.aprīlī Krievija Ukrainas pierobežā uzsāka neplānotas mācības, ko atklāti saistīja ar notikumiem antiteroristiskās operācijas zonā Ukrainā. Šīs "mācības" turpinājās līdz 2014.oktobrim un lika Ukrainas vadībai katrā mirklī rēķināties ar izšķiroša uzbrukuma iespējamību, kas neļāva Ukrainas bruņoto spēku ģenerālstābam efektīvi plānot savu spēku rotācijas, turot karaspēku pastāvīgā sasprindzinājumā un gatavībā atvairīt Krievijas pēkšņo un tiešo iebrukumu.

Pierobežā koncentrēto Krievijas spēku uzdevums (30 000-40 000) kopš antiteroristiskās operācijas sākuma bija nodrošināt izlūkošanas, artilērijas uguns un apgādes atbalstu nemierniekiem, kas darbojas Krievijas instruktoru vadībā un varēja nepieciešamības gadījumā iejaukties, ar spēku šķērsojot robežu un atkal atkāpjoties, lai izjauktu jebkādas pretinieka plānošanas apsvērumus. Līdz ar to Austrumukrainas nemiernieki būdami objektīvi vājāks spēks par Ukrainas bruņoto spēku, kritiskos brīžos balstās uz pierobežā dislocētā Krievijas karaspēka spēkiem un līdzekļiem, kas tikpat objektīvi ir pārāki par Ukrainas armiju. Šādu "izjauktā līdzsvara saspēli" var uzskatīt par Krievijas taktikas jauninājumu. Trešā pazīme ir nemiernieku apgāde ar kaujas tehniku, kas tiek ieviesta no Krievijas ar štata apkalpēm, kas uz vietas veic intensīvu vietējo apkalpju ekspress-apmācību, piedalās kaujas darbībā un atgriežas Krievijas teritorijā jau bez tehnikas, ko turpina lietot viņu sagatavotās apkalpes. Ceturtā pazīme ir Krievijas elites karaspēka (GDK, speciālās nozīmes spēki u.c.) grupu (apakšvienību) neoficiāla rotācija uz antiteroristisko zonu kaujas pieredzes iegūšanas nolūkā, galvenokārt izlūkpatruļu personāla, artilērijas mērķnorādes, pretgaisa aizsardzības, radioelektroniskās cīņas speciālistu u.c. kaujas sistēmu apkalpju veidā. Šāda pieeja, ļauj ne tikai iegūt vērtīgu konvencionāla kara pieredzi, bet arī nodrošināt "nemierniekus" ar svaigiem, kaujās nenovārdzinātiem spēkiem, ko Ukrainas bruņotie spēki tādā apmērā nevar atļauties.

---

⁵⁷ "US Assistant Secretary of State for European and Eurasian Affairs Victoria Nuland claimed Russian military have been killed in eastern Ukraine", Sputnik Intl, 10.03.2015.

Gan nemiernieku spēki, gan Ukraina antiteroristiskās operācijas sākumā sastapās ar līdzīgām problēmām, ko gan izraisīja dažādi apstākļi:

1. Krievija kopš 2014.gada pavasara sāka steigā no jauna veidot, apbruņot, saliedēt un apmācīt "Novorosijas armiju", bet Ukraina pārveidot savus esošos bruņotos spēkus, kas lielā mērā izrādījās morāli un organizatoriski negatavi veikt kaujas operācijas un to pastiprināšanai sākumā nācies piesaistīt brīvprātīgos rezerves karavīrus (arī virsniekus), kas darbojās kareivju amatos.
2. Izlūkošanas organizācija taktiskā līmenī sagādāja gandrīz vienādas grūtības, tomēr kopš Krievija sāka piegādāt nemierniekiem informāciju, artilērijas radarus un radioelektroniskās cīņas iekārtas, pārsvars ir nostabilizējies par labu nemierniekiem.
3. Abām karojošajām pusēm bija nepieciešams īsā laikā saliedēt jaunizveidotās nominālās vienības un panākt to vadāmību, šis process vēl joprojām nav noslēdzies.
4. Abas puses kaujai apdzīvotajā vietā nepieciešamo taktiku apguva un apgūst kaujas apstākļos, līdz ar to ciešot lielus zaudējumus, jo personāls un komandieri nav apmācīti veikt šādās operācijas.
5. Dēļ augstas pretgaisa aizsardzības sistēmu efektivitātes Ukraina zaudēja spēju nodrošināt savu karaspēku ar tuvo gaisa atbalstu. Savukārt savas dalības maskēšanas apsvērumi liedz Krievijai atklāti izmantot frontes aviāciju nemiernieku atbalstam.
6. Abas puses aktīvi izmanto reaktīvās artilērijas sistēmas un netiešā uguns atbalstu, kas prasīja zināmu laiku apkalpju profesionalizācijai un kvalifikācijas paaugstināšanai, kas nepieciešama veicot uzbrukuma un aizstāvēšanās kaujas.
7. Izlūkpatruļu taktiku izmanto abas puses, kas arī prasa noteiktas iemaņas un kaujas pieredzi, kā arī nakts redzamības un termoredzamības ierīces, kas trūkst abās karojošās pusēs.
8. Apdzīvoto vietu attīrīšana no pretinieka pretestības perēkļiem abas puses izmanto vienādu PSRS bruņoto spēku kaujas reglamentos aprakstīto taktiku ar kājnieku kaujas mašīnu un bruņutransportieru atbalstu, jo daudzi virsnieki ir mācījušies PSRS kara skolās.
9. Abām pusēm raksturīgi lieli bruņutehnikas zaudējumi, ko mazākā mērā izraisīja prettanku ieroču sistēmu vai prettanku mīnu izmantošana, bet lielākā mērā artilērijas un raķešartilērijas sistēmu uguns.
10. Abas puses arvien plašāk izmanto bezpilota lidaparātus taktiskajā (vada) līmenī izlūkošanai un mērķu noteikšanai.
11. Abām pusēm ir acīmredzamas problēmas ar kaujas lauka loģistiku (apgāde ar degvielu, smērvielām un rezerves daļām) un ir nepietiekama piefrontes tehnikas remonta bāze, kas liek veidot improvizētas remonta brigādes, kas pazemina bruņutehnikas izmantošanas efektivitāti un tās atgriešanos ierindā (pēc aktīvām kaujām tehniskajā lietošanās kārtībā esošās bruņutehnikas skaits kritās līdz pat 10%).
12. Raksturīga īpašība, ka kombinētās taktiskās kaujas grupas, ko veido gan nemiernieki, gan Ukrainas bruņotie spēki, ir apgrūtinoši un neefektīvi vadīt izmantojot klasisko komandvadības ķēdi, kas aizkavē kaujas komunikāciju. Rezultātā vidējā posma bataljonu vai brigāžu štābi zaudē kontroli par savām apakšvienībām, kas tiek vadītas tieši no operatīvā līmeņa štābiem, atstājot taktiskā līmeņa štābiem pārsvarā apgādes un ikdienas rutīnas funkcijas.
13. Attiecībā uz brīvprātīgo vienībām abās pusēs konstatējama vienā kopēja pazīme - vislielākos zaudējumus cieš augsti motivētās apakšvienības bez kaujas pieredzes.

Apakšvienības ar zemāku motivāciju (mobilizētie, finansiāli motivētie u.t.t.) neriskē, neizpilda kaujas uzdevumus vai izpilda tos daļēji, bet cieš mazākus zaudējumus.

14. Komandvadības trūkumu un bruņutehnikas nepietiekamības dēļ nominālās vienības (brigādes un bataljoni) stihiski sadalās atsevišķākās grupās lielumā no vada līdz rotai, kuru rīcībā ir dažas bruņutehnikas vienības un šāda organizatoriskā struktūra izrādījusies visērtāk vadāms modelis.⁵⁸

Atšķirības un improvizācija realizējot kājnieku taktiku visvairāk novērojamas Ukrainas bruņotajos spēkos, kuras materiāli tehniskā apgāde atpaliek no nemierniekiem pieejamā Krievijas piegādātā bruņojuma. Ukrainas bruņoto spēku munīcijas noliktavu krājumi ir 25-30 gadu veci un šajā periodā netika atjaunoti. Tā rezultātā ir nepieņemami liels nefunkcionējošas munīcijas īpatsvars (ap 30%). Savukārt kaujas bruņutehnikas trūkums liek Ukrainas bruņotajiem spēkiem lauka apstākļos pielāgot civilo transportu kaujas apstākļiem armējot kravas un apvidus mašīnas ar metāla plātnēm un režģiem pret granātmetēju šāviņiem. Ukrainas bruņoto spēku aizstāvēšanās spējas negatīvi ietekmē formāls aizliegums izmantot pretkājnieku mīnas, ko nosaka Ukrainas pievienošanās Otavas konvencijai, kas liedz uzglabāt, iepirkt, ražot un izmantot nevadāmas pretkājnieku mīnas. Krievija Otavas konvencijai nav pievienojusies, līdz ar to nemierniekiem pretkājnieku mīnas ir pieejamas un tiek plaši izmantotas. Abas puses plaši lieto prettanku mīnas, improvizētos mīnu slazdus un vadāmās mīnas, uz ko Otavas konvencija neattiecas.

Īstenojot antiteroristisko operāciju Ukrainas vadība ir pieļāvusi virkni kļūdu, lai gan lielākā daļa no tām ir skaidrojamas ar intelektuāli un tehniski novājinātu armiju, kas netika gatavota konvencionālam karam, bet gan daļībai starptautiskās operācijās, jūras un gaisa telpas aizsardzībai. Nevar noliegt Ukrainas karavīru varonību un pašaieliedzību, tomēr ATO ietvaros kopš paša tās sākuma pirmkārt, netika pareizi noteikti Krievijas mērķi un apņēmība tos panākt, kas liecina par Ukrainas nepietiekamām militārās izlūkošanas spējam, kas veicināja nepiemērotu spēku iesaisti konflikta sākumā, kad, piemēram, Slavjanskas debloķēšanai tika nosūtīta pretterorisma vienība nevis motostrēlnieki, kas būtu adekvāts risinājums. Otrkārt, starpresoru līmenī netika organizēta efektīva integrēta komandvadības ķēde. Iekšlietu ministrija un Aizsardzības ministrija rīkojās nesaskaņoti un nekoordinēti. Treškārt, operāciju plānošanā netika iesaistīti rezerves virsnieki, kuriem bija nepieciešamā pieredze un zināšanas par konvencionāla kara kaujas operāciju plānošanu operatīvi - taktiskā līmenī. Ceturtkārt, antiteroristiskās operācijas vadības neizlēmība, nespēja organizēt apgādi, kā arī acīmredzamas taktiskās kļūdas, demoralizē armiju.

Šobrīd ir pamats uzskatīt, ka Krievijas bruņotie spēki pagaidām nav gatavi veikt sauszemes stratēģiskā mēroga operāciju Ukrainā, bet spēj ilgstoši uzturēt vidējas intensitātes reģionālu konfliktu un izmantos katru iespēju, lai paplašinātu nemiernieku kontrolēto teritoriju Harkovas un Mariupoles virzienā. Abas t.s. "Novorosijas" sastāvā esošas "republikas" turpinās izvirzīt Ukrainas valdībai neizpildāmas prasības, bet necentīsies pasludināt savu "neatkarību", jo tas būtu pretrunā ar Krievijas mērķi – saglabāt esošās un radīt jaunas ietekmes sviras, lai atturētu Ukrainu no dalības ES un NATO.

---

⁵⁸ A. Mozrozov, "Как брали Дебальцево. Точка зрения участника процесса", Русский Обозреватель, 27.03.2015.

4. Arktikas militarizācijas iespējamā ietekme uz Latvijas drošību

Runājot par drošības situāciju Eiropā XXI gadsimtā, nevar izvairīties no svarīgas starptautiskās drošības problēmas pieminēšanas, kāda ir Arktikas militarizācija. Šobrīd Arktikas tiesiskais statuss, atšķirībā, piemēram, no Antarktikas, ir nenoteikts un ieinteresēto valstu starpā nav panākts konsenss par tās izmantošanu, kas paver iespēju dažādi interpretēt robežu noteikšanas principus, tādējādi veicinot pretrunu veidošanos, kuru risināšana, nepastāvot efektīviem starptautiskiem strīdu risināšanas mehānismiem, var notikt arī ar militāra spēka lietošanu. Tas rada papildus militāro apdraudējumu arī Latvijai. Latvijas neiesaistīšanās Arktikas problēmu risināšanas procesā nav pietiekama garantija, ka Arktikā notiekošie ģeopolitiskie procesi neatstās tiešu iespaidu uz Latvijas drošības stāvokli.

Visatklātāk un precīzāk situāciju Arktikā 2015.gada 24.aprīlī raksturoja Krievijas bruņoto spēku Rietumu kara apgabala virspavēlnieks ģenerālpulkvedis Anatolijs Sidorovs, kurš, kā tiešu draudu Krievijas militārai drošībai, nosauca teritoriālo pretenziju izvirzīšanas iespēju no ASV, Norvēģijas un citu valstu puses par Krievijas Ziemeļu Ledus okeāna šelfa un Ziemeļu jūras ceļa piederību.⁵⁹

Ņemot vērā milzīgu Arktiskā reģiona platību – ap 21 milj. km² reāla cīņa par tik lielas teritorijas kontroli un izmantošanu ir pa spēkam tikai ekonomiski un militāri attīstītām valstīm vai valstu apvienībām. Latvija, lai arī netieši, kā NATO valsts ir uzskatāma par Arktiskās problēmas subjektu vai sastāvdaļu, jo tās atrašanās Baltijas jūras reģionā, ģeogrāfiskais stāvoklis un ostu infrastruktūra piešķir Latvijai salīdzinoši lielu militāru nozīmi jebkuras valsts apsvērumos, plānojot kaujas darbību Arktikā.

Galvenie Arktiskā reģiona spēlētāji, kas 1996.gadā izveidoja Arktisko Padomi t.s. arktiskās valstis - Krievija, ASV, Kanāda, Dānija, Norvēģija, kā arī sub-arktiskās valstis - Islande, Somija un Zviedrija, jau kopš 20. gadsimta beigām uzmanīgi un šķietami pasīvi seko politisko procesu attīstībai reģionā, vienlaikus gatavojoties savu nacionālo interešu aizstāvēšanai nepolitiskā laukā, kas, kā visi saprot, prasīs milzīgas un nepopulāras investīcijas. Vienīgā valsts, kas visu laiku aktīvi piedalījās arktisko robežu problēmas apspriešanā, bet vienlaikus samazināja militāro klātbūtni reģionā, bija Krievija, tomēr šāda rīcība bija saistīta ar PSRS laikā iekrātā militārā pārsvara optimizēšanu un transformāciju nevis ar attiešanos no cīņas. Karaspēks (galvenokārt jūras kara flotes) vienmēr bija arktisko plānu sastāvdaļa, jo spēj pietiekami operatīvi un efektīvi darboties Arktikā, atšķirībā no civilajiem uzņēmējiem vai zinātniekiem. Politiskā nenoteiktība, neuzticēšanās partneriem, bailes tikt ievilktiem izputinošā sacensībā un neregulēts ekskluzīvo ekonomisko zonu platību jautājums Ziemeļpola rajonā rada katrai ieinteresētai valstij politiskās bažas par jau iegūto pozīciju saglabāšanu, bet praktiski rīkoties liedz nespēja akumulēt nepieciešamos finanšu un materiālos resursus.

Līdz pat 21. gadsimta pirmās desmitgades beigām arktisko valstu darbība Arktikā bija vairāk simboliska, jo biežais ledus slānis cauru gadu padarīja kuģošanu Arktikā par gandrīz neiespējamu, līdz ar to sacensība notika galvenokārt diplomātiskā un zinātniskā jomā. 2010.gadā Krievijai un Norvēģijai izdevies panākt vienošanos par savstarpējām strīdīgām jūras teritorijām, lai gan joprojām abās valstīs ir spēki, kas uzskata panākto kompromisu par

---

⁵⁹ "Сидоров: угрозы по Арктике связаны с возможным претензиями по шельфу", РИА Новости, 24.04.2015.

netaisnīgu.⁶⁰ Kopš klimata pārmaiņu rezultātā ledus segas sezonālā dinamikā notikušas izmaiņas, tas padara Ziemeļu Ledus okeānu kuģojamu pa vairākiem perspektīviem maršrutiem (t.sk. Krievijas teritorijas ziemeļu piekrastes tuvumā) vismaz dažus mēnešus gadā. Attiecīgi pieaudzis to valstu skaits, kas vēlas iesaistīties nesadalīto Arktikas resursu izpētē un nākotnes izstrādē, kas objektīvi traucē arktisko valstu pozīciju nostiprināšanai, rada vēl lielāku nervozitāti un liek valstīm aktīvāk rīkoties. Vēl vairāk risinājumu meklēšanu Arktikā apgrūtina „Āzijas polāro pētījumu foruma” izveidošana 2004.gadā, kuru veido un aktīvi darbojas nearktiskās valstis - Ķīna, Japāna, Dienvidkoreja, Taizeme un Malaizija, kas ir nopietni apņēmušās konkurēt ar „tradicionālām” Arktikas Padomes dalībvalstīm par nesadalīto Arktikas dabas bagātību izpēti un sadali. Savukārt 2013.gada 15.maijā Arktiskā Padomē uzņēma novērotāju statusā Ķīnu, Indiju, Japānu, Singapūru, Itāliju un Dienvidkoreju. Jāatzīmē, ka arī Igaunijai ir izstrādāta Arktiskā “ceļa karte”, kurā tiek formulētas tās galvenās intereses no sadarbības ar citām arktiskām un sub-arktiskām valstīm.

Vēl vairāk liek pievērsties Arktikai ASV 2013.gadā pieņemtā „Arktiskā reģiona nacionālā stratēģija”, kā arī ASV militārā resora „Arktiskā stratēģija”, kas paredz plānveidīgu ASV militārā spēka projicēšanu tālāk uz Ziemeļiem. Svarīgi būtu atzīmēt, ka ASV jau 2010.gadā doktrināri nostiprināja apņemšanos, vajadzības gadījumā, rīkoties Arktikā patstāvīgi, nerēķinoties ar citu sabiedroto interesēm vai spējām.⁶¹

Krievijas pēdējo gadu aktivitāte Arktikā nepalika nepamanīta, un arī citas lielvalstis ir apņēmības pilnas palielināt savu darbību un klātbūtni Arktikā, kur Ziemeļu Ledus okeāna dibena dziļēs jau pierādīti atrodas kā minimums 25% no izpētītiem pasaules naftas un gāzes krājumiem. Šo bagātību rūpnieciska ieguve pagaidām ir saistīta ar pārāk lieliem izdevumiem un vides piesārņojuma riskiem, bet ilgtermiņā, pieaugot energoresursu cenai, šīs iegulas neizbēgami kļūs rentablas. Ziemeļu jūras ceļa sezonālā atbrīvošanās no ledus segas visā tā garumā (7300 jūras jūdzes) veicinās polāro kuģniecību un jaunu loģistikas maršrutu attīstību, kas prasīs attiecīgas krasta infrastruktūras izbūvi un arī tās aizsardzību. Ziemeļu jūras ceļa izmantošana ļauj par 13 diennaktīm un 3900 jūras jūdzēm samazināt transporta kuģa ceļa garumu no Japānas līdz Holandai. Līdz ar to, pieaugot zinātniskai un saimnieciskai darbībai, Arktikas ekonomiskās zonās (ārpus valstu teritoriāliem ūdeņiem), kuru robežas nav noteiktas, neizbēgami radīsies domstarpības un konflikti valstu – sāncensu starpā un militārās klātbūtnes komponente spēlēs vēl svarīgāku lomu.

Simbolisks starts spēka sacensību fāzei Arktikā tika dots 2012.gada, kad Krievija nepamatoti aizturēja *Green Peace* aktivistu kuģi, kas savukārt veica diezgan provokatīvu protesta akciju pret Krievijas saimniecisko darbību reģionā. Diemžēl no strīdiem savā starpā par Arktikas sadalīšanu nav brīvas arī daudzas Rietumvalstis (ASV, Kanāda, Dānija), tomēr konsensa meklēšanai Rietumvalstu rīcībā ir instrumenti, ko nodrošina dalība Eiropas Savienība un/vai NATO, tomēr tas, kas palīdz vienoties Rietumvalstīm, traucē panākt vienošanos ar Krieviju, jo īpaši ņemot vērā pašreizējo attiecību pasliktināšanos starp Krieviju, ES un NATO.

Krievijas gadījumā objektīvo nepieciešamību militāri „atgriezties” Arktikā pastiprina arī tas, ka reģions ir svarīgs gan no Krievijas, gan no ASV pretraķešu aizsardzības nodrošināšanas viedokļa un ir cieši saistīts ar kodolatturēšanas problemātiku. Starpkontinentālo ballistisko raķešu

---

⁶⁰ S. Kozmenko, “Региональное присутствие России в Арктике: геополитические и экономические тенденции”, Арктика и Север, Nr.3, 2011.

⁶¹ Arctic Strategy, U.S. Department of Defence, 2013.

optimālākās trajektorijas un spārnoto raķešu palaišanas rajoni atrodas tieši Ziemeļpola rajonā. Lai gan pretraķešu aizsardzības apsvērumi ir sen zināmi, jo tie pastāvēja jau kopš 20. gadsimta vidus, tad pēdējās desmitgades laikā tiem klāt nāca jauns riska faktors, kas ir saistīts ar arktisko ledus nokušanu, kas ne tikai padara kuģojamu Ziemeļu jūras ceļu, kas stiepjas paralēli visai Krievijas ziemeļu robežai, no Murmanskas līdz Čukotkai, bet arī ļauj brīvi operēt pie Krievijas

krastiem ASV stratēģiskām zemūdenēm un kreiseriem, kuru bruņojumā ir spārnotās raķetes, kas ir jauns Krievijas nacionālo drošību vājinošs faktors.

Šis apstāklis vien, neļauj Krievijai atstāt Ziemeļu Ledus okeāna piekrasti bez adekvātas drošības infrastruktūras un spēkiem, kas nepieciešami tās aizsardzībai. Jāņem vērā, ka kopš PSRS sabrukuma Krievija ne tikai nav nodrošinājusi savu ziemeļu robežas stiprināšanu, bet, vēl vairāk, būtiski samazinājusi militārās klātbūtnes līmeni Arktikā salīdzinot ar to, kādu to uzturēja PSRS, ir acīmredzami, ka kopš 21.gadsimta sākuma Krievijas apņemšanās palielināt militāro klātbūtni Arktikā nerēķinoties ar izmaksām un organizatoriska rakstura grūtībām, ko rada ceturtdaļgadsimta garumā ieturēta pauze, ir pamatota gan ar nepieciešamību novērst jaunus riskus nacionālai drošībai, gan līdzsvarot Rietumu tehnoloģisko un ekonomisko pārsvaru Arktikas apgūšanas kontekstā. Krievija jārēķinās ar to, ka kopš Aukstā kara beigām Arktikas reģiona militārā nozīme un ASV militāri - stratēģiskās intereses reģionā nav mazinājušās un pat pieaugušas, tādēļ Krievijas ilgtermiņa plāni tiek saistīti ar divdesmit gadu garumā zaudēto pozīciju atgūšanu Ziemeļu stratēģiskā virziena pretraķešu aizsardzības, Ziemeļu kara flotes operacionalitātes, krasta apsardzības, situācijas monitoringa, ģeoinformācijas un izlūkošanas jomās. Pēdējās divdesmitgades laikā Krievijas militārā klātbūtne Arktikā būtiski samazinājās, ko uzskatāmi demonstrē tabula:

PSRS/Krievijas Jūras karas flotes Ziemeļu flotes sastāvs⁶²

	PSRS kopš 1980.gada	Krievija līdz 2010.gadam
Zemūdenes	172	30
t.sk. stratēģiskie kreiseri (balistiskās raķetes)	39	7
no tiem pastāvīgā dežūrā	10-12 (6-7 Arktikā)	1 – 2
Kaujas kuģi	74	17
Palīģkuģi	200	33
Lidmašīnas	400	100

Kopsaucēji ar Krieviju sākumā tiks meklēti esošo forumu ietvaros: Arktiskajā padomē, Barenca jūras Eiroarktikajā padomē un Baltijas jūras valstu padomē, kuru dalībniece ir arī Krievija, tomēr galvenā mierīgā risinājuma meklēšanas arēna būs ANO Drošības padome, kas, ņemot vērā tās uzbūves, lēmumu izstrādes un pieņemšanas specifiku var izrādīties nepietiekami efektīvs risinājums, kamēr citas līdzvērtīgas alternatīvas mūsdienās neeksistē. Pietiekami autoritatīva foruma vai risinājuma izstrādes mehānisma neesamība vēl vairāk palielinās nepieciešamību pēc visu ieinteresēto valstu militārās klātbūtnes Arktiskajā reģionā un nepārtrauktas gatavības aizstāvēt savas intereses ar spēka paņēmieniem. Līdz ar to Arktikā skaidri iezīmējas eksistenciālo interešu šķelšanās līnija, kur vienā pusē ir Krievijas nacionālās intereses, bet otrā ASV un vēl vairāku NATO valstu ekonomiskās intereses. Bez krasa Rietumu vai Krievijas ārpolitiskā kursa maiņas (uz ko nevar cerēt 5-10 gadu perspektīvā) mierīga domstarpību atrisināšana nav sagaidāma, vēlamākais uz ko var cerēt ir tas, ka neviena puse nesāks eskalēt konfliktu un nenoteiktības periods turpināsies. Tādējādi Arktikas sadales problēma var kļūt par galveno ieganstu karam starp Krieviju, ASV un to sabiedrotajiem.

Ieinteresēto Rietumvalstu konsolidācija jau ir sākusies, par to liecina 2014.gada aprīļa Ziemeļvalstu ārlietu ministru deklarācija, kas apliecina arī ārpus NATO esošu Ziemeļvalstu gatavību sadarboties, lai līdzsvarotu Krievijas militāra spēka pieaugumu Arktikā.⁶³ Palielinoties Rietumu pasaules kooperācijas tendencēm un viedokļu tuvināšanai Arktikas izmantošanas jautājumā, no Krievijas sagaidāmi uz konfrontāciju vērsti atbildes gājieni, kas vēl vairāk attālinās situāciju no mierīga atrisinājuma. Ja papildīsies prognozes par naftas un gāzes izsīkumu tradicionālajos ieguves reģionos 2020.-2025.gadā, teritoriālās pretrunas Arktikā var novest līdz pat bruņotiem konfliktiem.⁶⁴ Sākumā gan tiks mēģināts izmantot diplomātiskās iespējas un spēka demonstrācijas, tomēr arī zemas intensitātes bruņotu konfliktu iespējamība nav izslēdzama, ar vai bez taktisko kodolieroču izmantošanas.

Līdzšinējā Krievijas (2008.-2012.gads) aktivitāte Arktikas reģionā bija saistīta ar drīzāk simboliskiem žestiem un demonstratīvu savas klātbūtnes pieteikšanu (karoga demonstrēšana). Šim nolūkam Krievija pastiprināja zinātniski pētnieciskas aktivitātes, galvenokārt, kontinentālā šelfa izpētes virziena, kas var kalpot par tiesisku pamatu Krievijas ekskluzīvas ekonomiskās zonas teritoriālo robežu noteikšanai un būtiskai paplašināšanai, ja tam piekritīs citas ieinteresētās puses, galvenokārt ASV, kas pagaidām neatzīst ekskluzīvo ekonomisko zonu

⁶² "Обеспечение национальных интересов России в Арктике", Труды научно-исследовательского отдела Института военной истории, Политехника-сервис, 2014.

⁶³ "Nordic nations agree on defense cooperation against Russia", Reuters, 2015.

⁶⁴ G. Ivanov, "Военная безопасность в Арктической зоне", Вестник МГТУ, Nr.3, 2014.

dališanu pēc kontinentālā šelfa konfigurācijas principa. Izlēmīgs solis, kas izceļ Krievijas Arktiskās militārās programmas svarīgumu, ir Arktiskā karaspēka pavēlniecības izveidošana 2014.gadā uz Ziemeļu flotes bāzes.⁶⁵

Ņemot vērā jau minēto, ikvienai valstij, kas pretendē uz vērā ņemamu militāru lomu arktiskajā reģionā, ir jāreķinās un jāņem vērā šādi apsvērumi:

- Krievijas un NATO (īpaši ASV) valstu flotes kaujas spēju attīstība un klātbūtne;
- Pretraķešu aizsardzības un agrā brīdinājuma jūras bāzēšanas sistēmu attīstība un izvietojums;
- Visu ieinteresēto valstu izlūkošanas un pretizlūkošanas centienu pastiprināšanās;
- Automātisko un automatizēto kuģošanas monitoringa sistēmu izvietošana, satelītu grupējumu norīkošana laika apstākļu un ledus stāvokļa monitoringam/kartēšanai, kas nodrošinās nopietnas priekšrocības pusei, kurai ir pieeja aktuāliem ģeotelpiskajiem datiem;
- Daudzu valstu kara kuģu pastāvīga klātbūtne Arktikā un arvien biežāka mācību rīkošana aiz Polārā loka;
- Voluntāra likumpiemērošana (*lawfare*) ekskluzīvajās ekonomiskajās zonās (kuģu aresti, sodi, saimnieciskās darbības traucēšana);
- Krievijas pretošanās Ziemeļu jūras ceļa internacionalizācijai un centieni selektīvi noteikt tiesības izmantot Ziemeļu jūras ceļu;
- Neapdzīvotu, strīdīgu salu teritoriju "saimnieciskās" okupācijas varbūtība.

Līdz ar to sagaidāms, ka Krievija, kuras piekraste vairāku tūkstošu kilometru garumā atrodas aiz Polārā loka, uztvers tās pozīciju un plānu apšaubīšanu Arktikā kā nacionālās drošības interešu apdraudējumu, kuru aizstāvēšanai, atbilstoši aizsardzības doktrīnai, Krievija var pielietot arī kodolieročus. Jāatzīmē, ka neskatoties uz milzīgām teritorijām Krievijas arktisko zonu (visā tās garumā) apdzīvo vien 2,3 miljoni cilvēku un bet iedzīvotāju blīvums ir ļoti zems – 0,64cilv./km², līdz ar to kodolieroču lietošanas sekas šajā reģionā ir vismazāk bīstamas pašai Krievijai.

Līdz ar to abu lielvalstu divpusējs konflikts Arktikā var tieši skart ne tikai arktiskās, bet arī sub-arktiskās valstis, t.sk. Latviju, kas kā ASV sabiedrotie var tikt uzskatīti par konflikta pusi un, attiecīgi par legītīmu mērķi. Šāda konflikta varbūtība vērtējama kā zema tikai vidējā termiņā (līdz 2030.gadam).

Ņemot vērā Arktikas īpašo nozīmi Krievijas un daudzu citu valstu attīstības plānos, Krievijas amatpersonas neslēpj, ka tuvāko gadu laikā veiks (un jau veic) virkni pasākumu, lai nostiprinātu savas pozīcijas reģionā:

- izveidos un attīstīs bruņoto spēku Arktisko grupējumu un tā pavēlniecību. Vienību, apakšvienību un Ziemeļu flotes nodošana Krievijas arktiskā grupējuma pavēlniecībai notika 2015.gada janvārī;
- atjaunos PSRS laika (iekonservēto) militāro infrastruktūru Arktikā;
- izveidos reģionālo radiolokācijas monitoringa un brīdinājuma sistēmu;
- izstrādās zinātniski un juridiski pamatotu Krievijas kontinentālā šelfa kontūra pamatojumu;
- turpinās navigācijas ceļu kartogrāfēšanu.

---

⁶⁵ "На страже российской Арктики", Интерфакс-Авн, 25.10.2014.

Lai koordinētu šos centienus ir izstrādāta „Krievijas Federācijas arktiskās zonas apguves stratēģija līdz 2020.gadam”, kur lielā loma atvēlēta tieši Krievijas Aizsardzības ministrijas aktivitātēm. Zīmīgi, ka minētās stratēģijas realizācijas starpposms 2020.gadā sakrīt ar plānoto Krievijas valsts bruņojuma (modernizācijas) programmas realizācijas termiņu, kuras rezultātā Krievijas armija tiks pārābruņota ar modernu kaujas tehniku, vismaz par 70%. Līdz 2020.gadam Krievijas Jūras kara flote plāno iegūt virkni jaunu piekrastes un tuvās zonas kara kuģu, ledus klases mīnu kuģus, kā arī glābšanas kuģus, kas var tikt izmantoti, lai nodrošinātu Krievijas saimnieciskās darbības drošību 200 jūras jūdžu ekskluzīvā ekonomiskā zonā Ziemeļu Ledus okeānā un, iespējams, aiz tās robežām.⁶⁶

2013.gadā Krievija atjaunoja pastāvīgu kaujas aviācijas patrulēšanu Arktiskajā reģionā. 2014.gadā aprīlī veiktas unikālas GDK karaspēka mācības, kuru laikā veikta GDK 98.divīzijas (Ivanovo) bataljona desantēšanās ar izpletņiem sarežģītos klimatiskajos apstākļos uz dreifējošiem ledus laukiem un forsētais pārgājiens uz „Barneo” bāzi.⁶⁷ Savukārt jau 2013.gada oktobrī atjaunots PSRS laikā pamestais lidlauks “Temps” Koteļņija salā. Turpinās esošo lidlauku un aviācijas bāžu rekonstrukcija Karēlijā (Besoveca), Arhangeļskas apgabalā (Pļesecka), tiek plānota Gaisa spēku pastāvīgās dislokācijas atjaunošana lidlaukos uz Novaja Zemļa salas (Rogačevo), Noriļskā (Alikela), Anadir pussalā (Ugolņije kopi), Franca Jozefa zemē (Grem Bell), Ņencu autonomā apgabalā (Amderma), Tiksi un Šmita ragā, kas kļūs par mezgla punktiem aviosatiksmes un gaisa patrulēšanas nodrošināšanai aiz Krievijas Polārā loka daļas. Kopumā Krievijas ziemeļos plāno izbūvēt no jauna vai atjaunot 14 militārā pielietojuma lidlaukus. Gaisa spēku spēju paaugstināšana tiek uzskatīta par Krievijas galveno trumpi Arktikā, jo citu spēku veidu (piemēram, jūras kara flotes) attīstība un pārdislokācija nevar notikt tikpat strauji. Tāpat tiek apsvērta iespēja aprīkot Ziemeļu Ledus okeāna piekrasti ar automātiskām novērošanas stacijām, kas bez cilvēka klātbūtnes nodrošinās nepārtrauktu virsūdens mērķu atklāšanu un identifikāciju.

Krievija nevar neapzināties, ka ar PSRS laika militārās infrastruktūras atjaunošanu nepietiks, lai nosvērtu spēka samēru sev par labu. Lai arī kosmiskās un pretraķešu aizsardzības izaicinājumi nav mazinājušies, klāt ir nākuši tālās darbības augstas precizitātes ieroču (bez kodolgalviņām) pielietošanas riski uz ko Krievijai ir jānodrošina adekvātu atbildi. Līdz ar to sagaidāms, ka Krievija Arktiskajā zonā izvietos pretgaisa aizsardzības sistēmas (piemēram, *Pancirj - S*), kas spēs efektīvi pretdarboties Rietumvalstu bruņojumā esošajām augstas precizitātes spārnotām raķetēm, piemēram, uz kuģiem izvietotām tālās darbības spārnotām raķetēm (piemēram, *Tomahawk Block 3* darbības rādiuss ap 2000 km). Attiecīgi Krievijai nāksies nodrošināt PGA un PR sistēmu aizsardzību pret diversijām un jūras desantiem, kas prasīs attīstīt lidlauku tīklu un Arktikas apstākļiem atbilstošus ātrās reaģēšanas spēkus, kuru izveide jau sākusies. Šim nolūkam tiks pielāgota esošā 200.mototrēlnieku brigāde (Pečenga) un 2014.gada beigās tika izveidotā jauna 80.mototrēlnieku brigāde (Alakurti), kā arī atsevišķas Gaisa desanta karaspēka apakšvienības tiks apmācītas un ekipētas darbībai ekstremālajos Arktikas apstākļos.⁶⁸ Ziemeļu flotes sastāvā jau ir ziemeļu specifikai pilnībā atbilstošā 61.jūras kājnieku brigāde (Sputnik), bet 2016.gadā plānota vēl vienas mototrēlnieku brigādes izveide Arhangeļskas apgabalā.

---

⁶⁶ “Стратегия развития Арктической зоны Российской Федерации и обеспечения национальной безопасности на период до 2020 года”, Правительство Российской Федерации.

⁶⁷ J. Gavrilov, “Десантники прилетели на арктическую станцию “Барнео””, Российская газета, 14.04.2014.

⁶⁸ T. Pettersen, “Арктические бригады появятся в РФ в 2015 году”, Barents Observer, 2012.

Krievija apzinās un gatavojas arī asimetriskiem apdraudējumiem Arktikā, ko varētu veidot nevalstisko ekoloģisko organizāciju aktivitātes. Lai novērstu sabotāžas un provokāciju riskus tiks izmantoti Ziemeļu kara flotes un robežapsardzības dienesta spēki, kas atrodas Federālais drošības dienesta pakļautībā.

Nevar nepieminēt, ka jau vairākus gadus turpinās tehniskā pamatojuma izstrāde īpaši svarīgam enerģētikas objektam Arktikā – peldošai atomelektrostacijai KLT-40C, ko plānots izvietot Pevekas ostā. Neapšaubāmi, šāda objekta apsardzībai no gaisa, jūras un sauszemes tiks veikti visi nepieciešamie drošības pasākumi.

Krievija, apzinoties savu atpalcību jūras dziļu saimnieciskās izmantošanas tehnoloģijās, kā arī ierobežotas investīciju piesaistes iespējas, kopš 2013.gada, sākusi plānot militāra rakstura pasākumus, lai līdzsvarotu eventuālo ASV militārās klātbūtnes palielināšanos Arktikā. Intensificējoties arktiskai attīstībai, tās arktisko ambīciju dinamika kļūs jūtama arī Latvijā, kas ir objektīvs process, kuru nedrīkst ignorēt vai novērtēt par zemu. Vienlaikus ar pozitīvām pārmaiņām, kas saistās ar Latvijas tradicionālo priekšrocību jaunām izmantošanas iespējām, līdzī nāk arī lielāki drošības riski, jo konflikta gadījumā Baltijas reģiona NATO valstis var tikt uzskatītas par apdraudējumu Krievijas Jūras kara flotes kuģu apgādei Ziemeļatlantijā. Latvijai, kā subarktiskai valstij un NATO dalībvalstij, jāgatavojas sastapties ar virkni militāru izaicinājumu kontekstā ar arktiskās drošības problēmām, jo:

Latvija ir subarktiskā valsts, līdz ar to potenciālais konflikta reģions atrodas tiešā tuvumā. NATO valstu, Ziemeļvalstu, Āzijas valstu un Krievijas ekspansija Arktikā ar mērķi nodrošināt sev izdevīgāku tās bagātību sadali, neizbēgami izraisīs konfliktus, kuru risināšanā vai seku amortizācijā, pateicoties savam ģeopolitiskam stāvoklim, tieši vai netieši tiks iesaistīta arī Latvija. Neskatoties uz to, ka Latvijai nav arktisko ambīciju, valsts teritorijai, ostu u.c. infrastruktūrai, kā arī gaisa telpai ir samērā liela militāra vērtība arktiskā konflikta gadījumā. Līdz ar to iesaistītām pusēm var būt interese pieprasīt jūras spēku bāžu izvietojumu Latvijas ostās vai izvirzīt citas prasības attiecībā uz militāro tranzītu;

Konflikta gadījumā Baltijas reģiona NATO valstis var tikt uzskatītas par apdraudējumu Krievijas Jūras kara flotes kuģu apgādei Ziemeļatlantijā. Ekskluzīvo ekonomisko zonu robežu kontrolei iesaistītām valstīm būs nepieciešamas arktiskās klases kara flotes un transporta kuģu remonta un apgādes bāzes, kur liela nozīme ir tieši Baltijas jūras reģionam. Sanktpēterburgā, Ļeņingradas un Kaļiņingradas apgabalā, dislocētas vismaz 2/3 no Krievijas (Eiropas daļas) kuģu remonta un kuģu būves jaudām. Lai līdzsvarotu NATO un Ziemeļvalstu militāro grupējumu krīzes situācijā Arktikā, Krievijai nāksies būtiski palielināt savu militāro klātbūtni Atlantijas okeāna ziemeļrietumu daļā, bet ņemot vērā, ka Ziemeļu flotes ostu infrastruktūra atrodas tālu un var būt nepietiekama, Krievijas Baltijas jūras ostu militārā nozīme būtiski pieaug tieši kontekstā ar arktiskās programmas īstenošanu. Savukārt, ņemot vērā Zviedrijas un Somijas lomu militārā līdzsvara nodrošināšanā Baltijas jūras reģionā, Krievijas interesēs ir nepieļaut šo abu valstu integrāciju Ziemeļatlantijas aliansē, jo to neitrālais statuss formāli garantē Krievijas kara kuģiem netraucētu pārvietošanos pa to ekskluzīvo ekonomisko zonu. Ziemeļvalstu kopējās mācības ar NATO valstu piedalīšanos vai NATO mācības, kurās piedalīsies neitrālās valstis, katrā gadījumā izraisa Krievijas neapmierinātību. Īpaši Krievija ir jūtīga pret, t.s., "Ziemeļvalstu mini-NATO" izveides iespēju, jo Krievija ieskatā vienīgais Ziemeļvalstu militārās kooperācijas mērķis ir Krievijas ierobežošana Arktikā.

Latvija kā subarktiskā valsts ir citu valstu militārās izlūkošanas objekts. Jau tikai iepriekšējā punktā minētā iemesla dēļ Baltijas jūras reģions kvalificējas iekļaušanai Krievijas (un ne tikai) militārās izlūkošanas interešu zonā (*area of intelligence interest*), kas vienmēr ir nosakāma plašāka par karaspēka aktuālo operāciju vai atbildības zonu. Krievijas Murmanskas apgabālā Alakurti pilsētas apkārtnē 60 km attālumā no robežas ar Somiju, iespējams, tiek veidota Ziemeļu flotes radioizlūkošanas vienība, kuras uzdevums būs radiosakaru monitorings visā Ziemeļatlantijas reģionā.⁶⁹ Nenoliedzami, ka Krievijas militārās izlūkošanas uzmanību īpaši piesaistīs aktivitātes Baltijas jūrā ar NATO un Ziemeļvalstu kara kuģu piedalīšanos.

Latvijas pašaizsardzības spējas ir atkarīgas no jūras piegādēm. Baltijas jūras augošā ģeostratēģiskā vērtība realizējot Krievijas plānus Arktikā liks Krievijas bruņoto spēku štābiem gatavoties, t.s., piekļuves liegšanas (*anti access/area denial – A2/AD*) taktikas pielietošanai, kas ietver, bet neaprobežojas, uz sauszemes, jūras un gaisā bāzētas *ieroču sistēmas un to pielietošanas paņēmienus, kas tiek izmantoti kā pasākumu komplekss, lai atturētu (turētu ieroču sistēmu nesniedzamības attālumā) pretinieka jūras kara flotes, jūras desanta un gaisa spēkus no piekļuves aizstāvamai piekrastei stratēģiski svarīgos jūras reģionos ("Piekļuves liegšana (anti access): spējas un paņēmieni, parasti tālās iedarbības, kas paredzēti, lai liegtu pretiniekam pieeju noteiktai operāciju zonai. Zonas liegšana (area denial): spējas un paņēmieni, parasti tuvākas iedarbības, kas paredzēti, nevis lai pilnībā liegtu piekļuvi, bet ierobežotu pretinieka rīcības brīvību noteiktā operāciju zonā).*⁷⁰ Piemēram, par gatavošanos A2/AD taktikas īstenošanai var runāt kontekstā ar Kaļiņingradas apgabala karaspēka grupējuma bruņošanu ar sauszemē izvietojamām tuvā un vidējā darbības rādiusa raķešu sistēmām (piemēram, Iskander-M), ko var izmantot, lai atturētu pretinieka kara kuģus (un ne tikai) no Dāņu šaurumu šķērsošanas ieejot Baltijas jūrā. Savukārt papildinot sauszemē bāzētās raķešu sistēmas ar PGA 3. vai 4.paaudzes sistēmām, virs Baltijas jūras var tikt veidots PGA "kupols" (daļēji šādas spējas jau ir), kas sniedzas tālu aiz Krievijas valsts robežām un ar kura palīdzību var selektīvi "slēgt" gaisa telpu pretinieka transporta, izlūkošanas un kaujas lidmašīnām. Būtiska A2/AD pazīme ir tā, ka šo stratēģiju lieto preventīvi, t.i., konflikta eskalācijas fāzē. Līdz ar to, Baltijas valstu aizsardzības kontekstā var tikt apgrūtināta vai pilnībā liegta NATO militārās palīdzības saņemšana pa jūras un gaisa koridoriem.

Pieaug kaujas darbības varbūtība ziemas laikā. Attīstot arktisko karaspēku Krievijas bruņotie spēki iegūs jaunas spējas, kas līdz šim nebija vērā ņemamas. Prognozējot jebkura karaspēka darbību, cita starpā, apsvērumos ir iekļaujami klimatiskie ierobežojumi, kas, piemēram, saistās ar personāla un tehnikas spēju efektīvi operēt ziemā, nelabvēlīgos laika apstākļos, pie zemām gaisa temperatūrām un samazināta dienas apgaismojuma. Krievijas bruņotie spēki, sasniedzot plānotos Arktiskā karaspēka sauszemes elementa parametrus, iegūs vismaz četras motostrēlnieku brigādes (neskaitot speciāli apmācītas un ekipētas GDK apakšvienības), kas gatavas darboties arktiskās ziemas apstākļos nesamazinot savu kaujas efektivitāti. Līdz šim Krievijas bruņoto spēku spējas veikt kaujas operācijas ziemā bija pamatoti apstrīdamas un vērā neņemamas. Līdz ar to šādas spējas ir iekļaujamas plānošanas apsvērumos plānojot Latvijas valsts aizsardzību.

Pieaug jūras desantu iespējamība. Arktiskās piekrastes kontrole nav iedomājama bez jūras desanta transporta kuģu skaita palielināšanas, kas var tikt izmantoti arī citos pasaules reģionos,

---

⁶⁹ "Finland: Collected defence and intelligence news", Strategic Diplomatic Relations, 2015.

⁷⁰ "Joint Operational Access Concept", U.S. Department of Defence, 2012.

t.sk. Baltijas jūrā. 2014.gadā tika ziņots, ka Kaļiņingradas rūpnīcā "Jantarj" turpinās lielā desanta kuģa "Ivan Gren" (11711. projekts) būvniecība un tiek plānota vēl viena šī paša projekta kuģa "Pjotr Morgunov" būvniecības uzsākšana.⁷¹ Katrs šāds kuģis spēj desantēt līdz 300 karavīriem vai vairākus desmitus kaujas tehnikas vienības. Ņemot vērā Krievijas Baltijas flotes sastāvā jau esošos jūras desanta transportēšanas lielkuģus (4 x 775.projekta kuģi), nākotnē būtiski pieaugs Krievijas spējas veikt jūras desantus, kas līdz šim bija uzskatāmas par diezgan vājām.

---

⁷¹ "В России будет построен второй десантный корабль типа "Иван Грен", TASS, 13.10.2014.

5. Latvijas drošības un aizsardzības politikas iespējas: scenāriju izvērtējums un ieteikumi

5.1. Scenāriju izvērtējums

Krievijas darbības Gruzijā, Krimā un Austrumukrainā liecina, ka Krievija ārpolitisko mērķu sasniegšanai ir gatava pielietot militārus līdzekļus. Līdz ar to nevar tikt izslēgta varbūtība, ka Krievija ārēju militāru draudu novēršanai varētu izvēlēties Baltijas reģionu kā 'karalauku' konfrontācijai ar NATO vai ASV. Primāri šāda izvēle var tikt saistīta ar virkni stratēģiskām un operacionālām priekšrocībām, ko piedāvā Baltijas reģiona ģeopolitiskā situācija, sociālā un informācijas vide. Sekojoši, par iemeslu Krievijas agresijai pret Latviju, Lietuvu vai Igauniju var kalpot ar Baltijas valstīm tieši nesaistīti ārpolitiski notikumi, kas tomēr skar Krievijas nacionālās drošības intereses. Vienlaikus Krievijas interesēs ir turpināt veidot un uzturēt nepieciešamos priekšnosacījumus plaša spektra militāru scenāriju realizēšanai Baltijas valstu teritorijā.

Krievijas karadarbības Gruzijā, Krimas okupācija un nosacīti slēptās darbības Ukrainas austrumos atspoguļo vērienu un metožu daudzveidību, kādas Krievija ir gatava pielietot valsts ārpolitisko ambīciju realizēšanai. Militārās reformas un modernizācijas procesā Krievija ir izveidojusi militāro potenciālu, kas ir pietiekams, lai nepieciešamības gadījumā veiksmīgi realizētu konvenciālas operācijas Baltijas reģionā. Turklāt virkni jaunu, uz Baltijas reģiona militāro drošību attiecināmu faktoru rada kaimiņvalsts pieaugošā iesaiste Arktisko mērķu realizēšanā. Neskatoties uz to, ka Latvijai nav arktisko ambīciju, valsts teritorijai, ostu u.c. infrastruktūrai, kā arī gaisa telpai ir potenciāla vērtība arktiskā konflikta gadījumā. Piedevām Krievijas bruņotie spēki, attīstot arktisko karaspēku, iegūs teicamas spējas darboties ziemas apstākļos, kā arī veikt jūras desanta operācijas, kas var tikt izmantotas karadarbībai arī Baltijas reģionā.

Balstoties uz neseno pozitīvo pieredzi, Krievijas militārie plānotāji turpinās attīstīt un pielāgot nelineāra kara vešanas metodes, tādējādi cenšoties izvairīties no atklāta kara pret aliansi. Gruzijas un Ukrainas kara kontekstā var secināt, ka Krievija arvien plašāk kā vienu no līdzekļiem operacionālo mērķu sasniegšanai izmantos ar kaujas vienību darbību sinhronizētus kiberuzbrukumus. Nelineāra kara metodes tiks padarītas aizvien rafinētākas un grūtāk identificējamās, koncentrētas uz likumdošanas nepilnībām, alianses robusto lēmumu pieņemšanas procesu, potenciālo pretinieku militāro spēju ierobežojumiem un citiem politiskiem, militāriem vai sociāliem aspektiem. Turklāt pētījuma rezultāti ļauj secināt, ka katram Krievijas interešu zonas reģionam, tiks izstrādāta īpaša taktika un darbības paņēmieni.

Balstoties uz Gruzijas kara izvērtējumu un Krievijas darbībām Ukrainā, var secināt, ka kara konvencionālajā fāzē:

- Stratēģiskā un operatīvā pārsteiguma momenta panākšanai pretinieks veiks maldināšanas operācijas, piemēram, organizējot spēku koncentrāciju liela mēroga mācību aizsegā.
- Primārā mērķa sasniegšanai pretinieks izmantos uzdevumam un pretiniekam pielāgotas, augstas mobilitātes kaujas grupas, kuru virzību nodrošinās apjomīgs netiešās uguns atbalsts.
- Pretinieks centīsies ieņemt vai iznīcināt galvenokārt svarīgus transporta infrastruktūras objektus (lidlaukus, svarīgas nozīmes dzelzceļa stacijas, tiltus, viaduktus, tuneļus, dambjus, šoseju mezglus u.c.), kā arī izveidot ierobežotu jūras blokādi (*sea denial*), tādējādi

ierobežojot sabiedroto atbalsta saņemšanu. Enerģētikas objekti (energoresursu transportēšanas, glabāšanas, sadales infrastruktūra) visticamāk netiks tieši vai apzināti apdraudēti;

- Kaujas operācijas un informācijas kara (t.sk. kiberuzbrukumi) pasākumi tiks koordinēti ar mērķi paralizēt valsts pārvaldes struktūras un NBS komandvadības ķēdi;
- Pretinieks veiks psiholoģiskās operācijas ar mērķi demoralizēt Nacionālos Bruņotos spēkus un radīt sev vēlāmās baumas par panākumiem un virzīšanās tempu, kā arī organizēs paramilitārās vienības, ko izmantos kārtības uzturēšanai okupētajās teritorijās un cīņai ar pretošanās izpausmēm;
- Plaši tiks pielietotas radioelektroniskās cīņas pasākumi, bet mobilo sakaru operatoru tīkli netiks apzināti vai plānoti apdraudēti, jo tie ir svarīgs izlūkošanas informācijas avots.

5.2. Secinājumi un ieteikumi

Zemāk apkopoti būtiskākie karadarbības paņēmieni un faktori, ko Krievija dažādās proporcijās un mainīgā secībā varētu pielietot pret Baltijas reģiona valstīm konflikta eskalācijas un kara laikā. Tas ļauj identificēt Latvijas valsts aizsardzības sistēmai nepieciešamās spējas, kas nodrošinātu šādu paņēmienų novēršanu, neitralizēšanu vai to efektivitātes mazināšanu.

1. Politisku un sabiedrisku organizāciju un kustību algošana, informācijas operācijas sabiedriskā viedokļa ietekmēšanai

Viens no pamatlīdzekļiem naidīgu politisku un sabiedrisku organizāciju efektivitātes mazināšanai ir valsts spēja dominēt informācijas telpā. Neapšaubāmi, galvenais šāda mērķa sasniegšanas līdzeklis ir valsts aizsardzības sistēmas ambīciju līmenim, izvēlētajām kara metodēm pielāgota stratēģiskā komunikācija. Komunikācijas stratēģijai ir jābūt integrētai citās ar valsts aizsardzību saistītās iniciatīvās, kā arī jābalstās uz precīzi valsts aizsardzības kontekstā identificētām auditorijām. Tādējādi tiks neitralizēta algotu politisku un sabiedrisku organizāciju negatīva retorika, kā arī veidota labvēlīga vide ar valsts aizsardzību saistītu jautājumu politisku lēmumu pieņemšanai. Papildu tam stratēģiskajai komunikācijai ir jāskaidro sabiedrības loma valsts aizsardzībā, tādējādi radot pozitīvus priekšnosacījumus iepriekš aprakstītās vienību taktikas un informācijas tīkla ieviešanai.

2. Plašs speciālo operāciju spēku pielietojums un neregulāru militāru un paramilitārus formējumu izmantošana

Viens no līdzekļiem, kas, iespējams, nodrošinātu spēju identificēt pretinieka speciālo operāciju spēku un neregulāru militāru vai paramilitāru formējumu aktivitāti visā valsts teritorijā, varētu būt uz teritoriālām vienībām, kā arī citām valstiskām organizācijām, piemēram, pašvaldības policiju, balstīta visaptveroša informācijas apmaiņas tīkla izveidošana. Būtiska nozīme šāda tīkla darbībai ir vietējo iedzīvotāju iesaistīšanai, kas savukārt prasa attiecīgu civiliedzīvotāju apmācību. Turklāt NBS būtu pakāpeniski jāievieš tehniskās izlūkošanas spējas teritoriālās aizsardzības sistēmā. Attiecīgi NBS mācību scenārijos ir jāiekļauj elementi, kas ļautu novērtēt šādas informācijas apkopošanas metodes efektivitāti un veidotu pamatu tālākai koncepcijas attīstībai.

3. Īss militāro spēku sagatavošanās un spēku koncentrēšanas laiks

Vairāki savstarpēji saistīti priekšnosacījumi spētu nodrošināt aizsardzības sistēmas elementu adekvātu reakciju uz pretinieka negaidītu uzbrukumu:

Latvijai, sadarbībā ar pārējām Baltijas valstīm, paralēli sarunām par pastāvīgu NATO militārās infrastruktūras izvietojumu Baltijā, jāveido dialogs par iespēju noslēgt divpusējas vienošanās par pastāvīgu ASV vai Lielbritānijas bruņoto spēku klātbūtni Baltijā. Jāuzsver, ka eksistē atsevišķi indikatori, kas ļauj izdarīt pieņemumu, ka šādai diskusijai ir izveidojusies labvēlīga vide. Piemēram, Lielbritānijas Parlamenta Apakšpalātas Aizsardzības komitejas 2015.gada 17.martā publicētajā ziņojumā netieši, taču tiek pieminēta iespēja daļu no Vācijā dislocētā Lielbritānijas kontingenta pārvietot uz citurieni Eiropā, kur tiem būtu labāks pielietojums esošajā stratēģiskās drošības kontekstā.⁷²

Ir jāveicina reģionāla militārā sadarbība ar Somiju un īpaši Zviedriju, kas krīzes situācijā varētu kompensēt NATO samērā lēno lēmumu pieņemšanas procesu, kā arī darboties kā papildu atturēšanas elements Krievijas virzienā. Zviedrijas potenciālā loma Baltijas valstu militārās aizsardzības kontekstā ir plaši diskutēta un analizēta. Zviedrijas Aizsardzības komisijas Aizsardzības un drošības politikas ziņojumā norāda uz pastāvošo reģionāla militāra konflikta iespējamību, kā arī atzīst, ka šāds konflikts tieši ietekmēs vairāk nekā vienu reģiona valsti.⁷³ Rezultātā Zviedrija ir uzsākusi vairākas būtiskas ar Baltijas reģiona militāro drošību saistītas iniciatīvas. Piemēram, Zviedrija un Somija 2014. gada septembrī parakstīja uzņemošās valsts vienošanās memorandu ar NATO. Tas liecina par abu valstu gatavību konstruktīvam un uz praktiskiem rezultātiem vērštam dialogam, kas būtu jāizmanto valsts aizsardzības politikas veidotājiem. Latvijas apstākļos ir īpaši svarīga Gotlandes problēma, jo šī sala ļauj stratēģiskā līmenī kontrolēt Baltijas jūru un, jo īpaši, militāro kravu piegādi Latvijas ostām. Zviedrijas valdība iepriekšējos gados veikusi gandrīz pilnīgu salas demilitarizāciju, kas šobrīd jau ir atzīts par kļūdu un Zviedrijas bruņotie spēki "atgriežas" salā⁷⁴.

Jāveic nacionālās likumdošanas piemērošana. Šī brīža redakcija vairākos ar valsts militāro drošību saistītos normatīvajos aktos nenodrošina adekvātu valsts resursu pielietojumu draudu novēršanai. Zemāk uzskaitīti galvenie ar valsts normatīvajiem aktiem saistītie jautājumi, kuri būtu jāaktualizē nelineārās karadarbības draudu kontekstā:

- a. Satversmē noteikto kārtību, kādā tiek izsludināts karš un izņēmuma stāvoklis;
- b. Nacionālajā drošības likumā noteiktās amatpersonu pilnvaras un pienākumus;
- c. Nacionālo bruņoto spēku likumā nepieciešams deleģēt tiesības vienību un apakšvienību komandieriem veikt ar valsts aizsardzību saistītus pasākumus, nesagaidot politiskos vai NBS augstākās vadības lēmumus;
- d. Iespēju robežās nacionālo likumdošanu nepieciešams sinhronizēt ar Lietuvu un Igauniju, tādējādi reģions padarot viengabalaināku un ne tik vienkārši pieejamu Krievijai nemilitāru un militāru līdzekļu pielietošanai.

⁷² "Re-thinking defence to meet new threats", House of Commons, Defence Comitee, London, 2015.

⁷³ "Government Offices of Sweden" Ministry of Defence, 15.05.2014, <http://www.regeringen.se/sb/d/18638/a/240432>

⁷⁴ "Sweden raises military spending amid concerns over Russia", AFP, 12.03.2015.,

http://www.spacewar.com/reports/Sweden_raises_military_spending_amid_concerns_over_Russia_999.html

Jāuzlabo militāro lēmumu pieņemšanas cikls. Ņemot vērā ierobežotos resursus, Nacionālie bruņotie spēki visticamāk nebūs spējīgi iegādāties un ieviest automatizētas vadības un kontroles sistēmas, kas nodrošinātu centralizētu vienību vadību, saglabājot potenciālajam pretiniekam līdzvērtīgu vai ātrāku lēmumu pieņemšanas un uzdevumu izpildes ciklu. To iespējams kompensēt, maksimāli decentralizējot komandvadības struktūru, veidojot alternatīvas komandvadības ķēdes un deleģējot atbildību apakšvienībām. Papildu tam šāda decentralizācija ierobežotu Krievijas tehniskās izlūkošanas un elektroniskās karadarbības efektivitāti. Neapšaubāmi, šāda komandvadības organizācija ietver vairākus taktiska līmeņa riskus, taču šādi iespējams būtiski samazināt lēmumu pieņemšanas laiku, kā arī vienkāršot kara un krīzes laika struktūras aktivizēšanu. Papildu tam riskus var kompensēt, ieviešot šādai decentralizācijai piemērotu apakšvienību taktiku, tajā skaitā papildinot attiecīgās vienības ar speciālo uzdevumu personālu, kas, piemēram, nodrošinātu uguns atbalsta koordināciju, kā arī piekļūvi nepieciešamajai izlūkošanas informācijai. Lēmums decentralizēt NBS kara laika struktūru prasa radikāli pārskatīt ar valsts aizsardzību saistītos plānus, kara laika struktūru, doktrīnu, vienību taktiku, ekipējumu un apmācību, normatīvos aktus, kā arī klasificētās informācijas apmaiņas kārtību. Īpaši svarīgi ir pielāgot komandieru apmācību, veicinot deleģējoša vadības stila (*mission command*) ieviešanu NBS struktūrā.

4. Augstas efektivitātes konvencionālo militāro formējumu, ieroču un elektroniskās karadarbības līdzekļu izmantošana

Latvijas NBS būtu jāizvērtē iespēja palielināt sauszemes spēkus līdz vismaz divām kolektīvi saliedētām profesionāla dienesta karavīru brigādēm, kas spēj izvirzīties un iesaistīties kaujā 12-24 stundu laikā pēc brīdinājuma pavēles saņemšanas un darboties līdz NATO papildspēku ierašanai. Šo sauszemes spēku vienību pamatuzdevums būtu nepieļaut pretinieka nostiprināšanos pilsētās, transporta infrastruktūras objektos, kā arī kavēt apgādes koridoru izveidošanu. Svarīgi uzsvērt, ka mehāniska NBS personāla skaita palielināšana nedos vēlamo efektu. Nepieciešams runāt tieši par saliedētām kaujasspējīgām vienībām, kas spēj darboties patstāvīgi un mobilo strēlnieku brigāde ir zemākā taktiskā vienība, kas to spēj. Pašreizējā NBS personāla struktūra nav optimāla, jo nav nevienas brigādes līmeņa vienības, kas būtu attīstīta līdz pilnam personāla štatam (vai tuvu tam) un piesātināta ar ekipējumu un bruņojumu līdz struktūrai paredzētajam līmenim. Svarīga ir arī kaujas mobilitātes problēma, jo tikmēr kamēr NBS nav pietiekamā līmenī nodrošinātas ar aeromobilitātes vai kaujas bruņutransporta spējām, būtiska ir apakšvienību decentralizācija tā samazinot laiku, kas nepieciešams vienības vai apakšvienības izvēršanai kaujai iepriekš plānotos rajonos. Jāņem vērā, ka gan Lietuva, gan Igaunija, atrodoties salīdzinoši līdzīgos apstākļos, plāno savu bruņoto spēku attīstību līdz divām motorizēto strēlnieku brigādēm, turklāt Igaunija mācībās "Siil-2015" pierādīja, ka šādas spējas tai jau ir⁷⁵.

Gadījumā, ja valsts pierobežā notiek Krievijas bruņoto spēku kaujas gatavības pārbaudes vai mācības ar dalībnieku skaitu virs 3000 vai Centrālā vai Rietumu kara apgabalā izsludināta kaujas gatavības pārbaude, NBS ir jāreaģē ar pāriešanu augstākā kaujas gatavības režīmā. Sabiedrībai jābūt informētai par kaujas gatavības statusa paaugstināšanas iemesliem. Šādai gatavībai

---

⁷⁵ "2nd motorized brigade to be headquartered in Klaipėda", BNS, 25.04.2015.
<http://en.delfi.lt/lithuania/defence/2nd-motorized-brigade-to-be-headquartered-in-klaipeda.d?id=67808366>

jāturpinās, līdz ir droši zināms, ka karaspēks pēc mācībām ir atgriezies savas pastāvīgās dislokācijas vietās.

Latvijas un Baltijas reģiona iespējas iegādāties augstas efektivitātes konvencionālus ieročus ir nesalīdzināmas ar Krieviju. Tas nozīmē, ka Nacionālie bruņotie spēki, iesaistoties atklātā konvencionālā karadarbībā, uzņemtos risku gūt būtiskus personāla un materiāltehniskā nodrošinājuma zaudējumus. Savukārt karadarbība Irākā un Afganistānā ir pierādījusi, ka bieži vien augsto tehnoloģiju, augstas precizitātes un augstas efektivitātes ieroču nozīme stratēģisko mērķu sasniegšanai mēdz būt pārvērtēta. Viennozīmīgi, šādas ieroču sistēmas sniedz būtiskas taktiskās priekšrocības cīņai pret regulārām vienībām, taču karadarbībai pret labi sagatavotiem neregulāriem bruņotiem formējumiem šādu sistēmu pielietošana var arī neatsvērt to izmaksas. Pielāgojot vienību taktiku un ekipējumu, augsto tehnoloģiju ieroču sistēmu efektivitāte var tikt būtiski samazināta.

NBS militārajā doktrīnā ir jāievieš vienību decentralizācija un uzsvars uz mazo vienību taktiku, saglabājot ilglaicīgu spēju darboties vienlaicīgi visā okupētajā valsts teritorijā. Īpaši būtiski ir izveidot decentralizētu apgādes sistēmu un materiāltehnisko līdzekļu un munīcijas uzkrājumus, tādējādi nodrošinot ilgstošu un autonomu apakšvienību funkcionalitāti. Savukārt šādu decentralizētu vienību darbības sinhronizāciju var panākt, izmantojot teritoriālajās vienībās integrēta speciālo operāciju personāla iemaņas un ekipējumu. Šis izaicinājums atkārtoti aktualizē nepieciešamību izvērst regulāro un teritoriālo vienību sadarbību ar sabiedroto un NBS spēku speciālo uzdevumu vienībām. Papildu tam jāapsver NBS sastāvā jāizveido mobilas ātrās reaģēšanas vienības pastiprinātas rotas sastāvā, kas nokomplektētas ar PD karavīriem un dislocētas Ziemeļvidzemes un Austrumlatgales reģionā 40-60 km no robežas. Turklāt NBS jāturpina spēju palielināšana karadarbībai ziemas apstākļos.

NBS rīcībā esošās skaitliski ierobežotās augstas efektivitātes ieroču sistēmas būtu izmantojamas tikai vadības un kontroles, netiešā uguns atbalsta, pretgaisa aizsardzības un elektroniskās karadarbības sistēmas elementu neitralizēšanai, kā arī stratēģiskas nozīmes vadības elementu aizsardzībai. Papildu tam jāmin laika faktora nozīme. Šāda nekonvencionāla darbība visticamāk pakāpeniski zaudēs savu efektivitāti, ņemot vērā, ka skaitliski un tehnoloģiski pārāks pretinieks pakāpeniski pielāgos arī savu vienību taktiku. Attiecīgi viens no sarežģītākajiem uzdevumiem šādas karadarbības kontekstā ir, nezaudējot taktiskā līmeņa iniciatīvu, nodrošināt sabiedroto atbalsta saņemšanu.

NBS būtu jāpilnveido spējas piekrastes aizsardzībai pret jūras desantu. Turklāt, drošu piekrastes izsēšanas zonu izveidošana radītu labvēlīgus apstākļus sabiedroto karaspēka uzņemšanai. Vienlaikus eksistējošai jūras novērošanas sistēmai, būtu nepieciešams veidot alternatīvu sistēmu, kas balstīta uz radioizlūkošanas un bezpilota lidaparātu izmantošanu, kas citādi tiktu izvietoti tikai apdraudējuma periodā. Papildu tam būtu nepieciešams nodrošināt regulāru Arktiskās situācijas monitoringu gan politiskā, gan militārā līmenī, tādējādi novērtējot kopējo situāciju reģionā, kā arī prognozēt tās attīstību.

Teorētiska augstākminēto ieteikumu ieviešana ir iespējama samērā īsā laika periodā. Taču jāņem vērā, ka šāda sistēma būs spējīga darboties tikai pie nosacījuma, ja tiks sasniegta iepriekš aprakstītajam draudu līmenim adekvāta sabiedrības izpratne, kā arī tās iesaiste valsts aizsardzībā. Pētījuma autori uzskata, ka viens no šim brīdim efektīvākajiem sabiedrības audzināšanas līdzekļiem ir augstskolu jaunatnes izglītošana. Valsts aizsardzības tematiku var pasniegt jauniešu izvēlētās profesijas kontekstā, kas savukārt nodrošinātu jauno darbadevēju

vai topošo valsts ierēdņu izpratošu un veicinošu attieksmi pret valsts iniciatīvām, kas saistītas Latvijas aizsardzības pilnveidošanu. Tajā skaitā Zemessardzes un Jaunsardzes pilnveidošanu vai militārās izglītības elementu ieviešanu skolās. Jāuzsver, ka likumdošanas normas jau šobrīd daļēji rada nepieciešamos leģitīmos priekšnosacījumus šāda dialoga un izglītošanas aktivitāšu veikšanai. Piemēram, studējošo izpratni par valsts aizsardzību iespējams veikt obligātā civilās aizsardzības kursa kontekstā. Aizsardzības ministrijai būtu aktīvi jāiesaistās kursa satura pilnveidošanā⁷⁶, kā arī personāla gatavošanā šī materiāla efektīvai pasniegšanai.

Vēl viens būtisks priekšnosacījums aizsardzības sistēmas dzīvotspējai ir radīt pozitīvus priekšnosacījumus atbilstoša personāla rekrutēšanai, kā arī noturēšanai Nacionālajos bruņotajos spēkos un Aizsardzības ministrijā. Krievijas iekšpolitiskās tendences, kā arī tās drošības stratēģijas mērķu realizēšanas metodes ir skaidri atklājušas patieso draudu līmeni, kādā atrodas Latvija un Baltijas reģions kopumā. Pētījuma autori aicina izvērtēt un koriģēt šobrīd eksistējošos normatīvos aktus, kas skar valsts aizsardzības sektorā strādājošo un dienozo valsts ierēdņu atalgojumu un sociālās garantijas, ar mērķi pakāpeniski radīt adekvātu balansu starp valsts aizsardzības sektora darba saturu un apjomu ar AM un NBS vadībai pieejamā personāla skaitu un tā kvalitāti.

Noslēgumā darba autori aicina vēl aktīvāk izmantot visas iespējas, ko piedāvā Baltijas valstu militārā sadarbība. Neapšaubāmi, militārā sadarbība starp Igauniju, Latviju un Lietuvu ir piedzīvojusi krasus uzlabojumus. Īpaši jāuzsver Baltijas valstu operacionālā līmeņa štāba izveidošana vai kopējas pretgaisa aizsardzības sistēmas izveidošana. Taču jāņem vērā, ka Krievija agresijas gadījumā, izmantos visas iespējas, tajā skaitā Baltijas valstu atšķirīgās militārās spējas, dažādības triju valstu valsts aizsardzības likumdošanā. Līdz ar to Baltijas valstu militārā sadarbība pakāpeniski būtu jāattīsta jaunā līmenī. Piemēram, jāizvērtē triju valstu jaunākā komandējošā sastāva (vada komandieru) apmācības integrēšana, tādējādi nodrošinot efektīvu sadarbību apakšvienību līmenī; vienota Baltijas valstu militārās drošības pētījumu centra izveidošana, kas veiktu pētījumu veikšanu, kā arī komunikāciju ar sabiedrību Baltijā un ārvalstīs triju valstu aizsardzības ministriju interesēs.

---

⁷⁶ Atbilstoši Civilās aizsardzības likumam, minimālās prasības civilās aizsardzības kursa saturam nosaka Ministru kabinets.

Pielikums

Krievijas bruņoto spēku vienības Baltijas jūras reģionā (2008 – 2014)⁷⁷

Apzīmējums	Dislokācija	Kaujas spējas	Piezīmes
138. motostrēlnieku brigāde	Ļeņingradas apgabals (Karēlijas zemesšaurums)	Modernizēts bruņojums, profesionāla dienesta karavīri	Bruņojumā daudzfunkcionāls kāpurķēžu bruņutransportieris MT-LB, T-72B3 tanku bataljons
25. motostrēlnieku brigāde	Pleskavas apgabals, Vladimirskij Lager	2009.gadā jaunizveidota vienība	Personāls - galvenokārt obligātā militārā dienesta karavīri
76.trieciendesanta divīzija	Pleskava	Personāls - galvenokārt profesionālā dienesta karavīri	Saņem jaunāko bruņojumu
2. Speciālās nozīmes (specnaz) brigāde	Pleskavas apgabals, Promežicu rajons, Čereha	Personāls galvenokārt profesionālā dienesta karavīri	Atjaunotas kazarmas. Iegūta kaujas pieredze Čečenijā, Dienvidosetijā, Ukrainā
9.artilērijas brigāde	Ļeņingradas apgabals, Luga	Pilnība nokomplektēta ar personālu	54 pašgājēju artilērijas vienības t.sk. 220 mm RAS "Uragan", 152 mm "Msta-S" un prettanku 100 mm lielgabali MT-12
26. raķešu brigāde	Ļeņingradas apgabals, Luga	Pārapbruņota 2010.-2011.gadā	OTRK "Iskander-M" (12 palaišanas iekārtas)
549.armijas aviācijas bāze	Ļeņingradas apgabals, Ļevašovo	Atrodas pārapbruņošanas procesā	Helikopteru bāze 1-2 eskadriļas (12-24 lidaparāti) Mi-24, Mi-35, Mi-8
Aviācijas bāze "Besovec", k/d 23326	Karēlijas republika, Petrozavodskas lidosta	Bāzējas civilā lidlaukā	60-70 x Su-27 (trīs pulku ekvivalents)
2.pretgaisa aizsardzības brigāde	Ļeņingradas apgabals, Zelenogorska	ZRK S-400 kopš 2014.gada	16 x ZRK S-300 PMU2
5.pretgaisa aizsardzības brigāde	Ļeņingradas apgabals, Vsevolžskas rajons, Nenimjaki	Jauna vienība pārņemta no bij.Maskavas kara apgabala	12 x Buk-1M1/M2 (?)
15.armijas aviācijas bāze	Pleskavas apgabals, Veretje (Ostrova-5)	Jauna vienība izveidota 2013.	Kaujas un transporta helikopteru bāze, ap 70 lidaparātiem no tiem 30-40 Mi-8MTB5, Mi-26T, Mi-28N, Mi-35M, Ka-52
Kaļiņingradas apgabals			
336.jūras kājnieku brigāde	Baltijska	Pilnībā nokomplektēta (bija 50%)	Jauni BTR-82A
7. atsevišķais motostrēlnieku pulks	Kaļiņingrada	Pilnībā nokomplektēts, nākotnē pārtaps par brigādi	BMP - 85; SAU 2S3 - 18; 2B16 «Nona-K» - 12; ZPK "Tunguska" - 9; PGRK "Igla" - 18.
244. Artilērijas brigāde	Kaļiņingrada	Pilnībā nokomplektēta (bija 50%)	36-54 lielgabali t.sk. 152 mm Giacint-B

⁷⁷ K. Kaas, "Russian Armed Forces in the Baltic Sea Region" Diplomaatia, 06.07.2014., pp. 7-8

152.raķešu brigāde	Čerņahovska	Jauns bruņojums	2009 - 12 "Točka-U" palaišanas iekārtas, 2012.-2013. iekļauti Iskander-M kompleksi
7054. aviācijas bāze	Čkalovska	reorganizēta	Apvienotā helikopteru un aviācijas bāze (Su-27, Su-24, Mi-24, Mi-8)
Baltkrievija			
(?)	Lidlauks "Lida" Lidlauks "Baranoviči"	2013.-2014. izvietotas Krievijas BS Gaisa spēku vienības	Pulks (24 x Su-27SM3) kopš 2014.gada beigām
(?)	Baltkrievijas teritorijā	Iespējama četru pretgaisa aizsardzības bataljonu izvietošana	Līdz 32 S-300PMU1/PMU2

Krievijas bruņoto spēku vienības Baltijas jūras reģionā (2008 – 2014) – kartoshēma

